

ВІВКА

ТАВОРОУ ЧАСО. ПОМОЖИТЕ МЕНІ
ПОДІБРАТИ
КРАСИВІ ІЛЮСТРАЦІЇ

ОДНОДНІВКА
ВІСНИК ВОЄНИСЬКОГО ЗАКЛАДУ

1946

Під Великдень

Не цвіте тут пахуче квіття,
Не стрічать веснянками величного свята,
І тільки снується під дротів околom
Прозорими днями Твоя тінь розпята.

І співають воскресні хорали
Уста жалем і смутком повиті,...
Даремно шукаємо серця Твого
В незглибній, величній блакиті.

І не бризне косиченим сміхом -
Гагілками весела дітвора.
Маячить лиш під будні бараків
Тінь розпята. Твоя тінь сувора.

Ми не просим у день цей від Теба
Ні багатства, ні щастя - забави...
О, Воскресли, Ти дай нам побачити
Промінчик бодай день-Свдної слави.

Нехай іскра, що в серці жевріє,
Розгоріця в пожарів костриці,
Хай Україну воскреслу побачим,
Страшну розплату в Твоїй десниці.

Хай задзвонять воскресні тимпани,
Хай розвіється май гагілками,
Нехай усміхнеться заплакана мати.
А любов"ю Твоя тінь поміж нами.

Хай в поході польотнім земають,
Наші рідні, працідні прапори,
Нехай Святom Твоім усміхнеться,
Небо рідне, блакитне, прозоре.

ВІСНИК ВОЄНИСЬКОГО ЗАКЛАДУ
№ 646
ВІСНИК ВОЄНИСЬКОГО ЗАКЛАДУ

Уліка - 5.11.46

Христос Воскрес.

Присемних Великодних Свят усім українським вапротникам та тим, кому руки не томляться працевати для Великої Ілеї бажають

українські полонені в

Авербаху.

У третю річницю.

/ Замість вступного слова, пояснень і виправдань /

Три роки тому під блідий Великдень 1943-го проголосила 28.4 Львівська радіовисильня по етері підшмінковану урочистістю вістку " для українців дистрикту Галичина", що врешті то настала для них довгождана хвилина включитися в ряди союзних народів-борців за нову Європу / з великої букви./ не тільки працею за фабричним станком у 3-му Райху, але і постійнішим ступенем заслуги - збройною боротьбою у своїй військовій одиниці "Добровольчій Дивізії Галичина", і ще говорилося там про стрічку бажанням та тому подібне.

Пішли як за ківком чародійної палочки спонтанні демонстрації, бурхливі оплески статті на команду "ангетретен." виліз із запарошених Львівських музейних архівів постарілий лев на арену, на сині отоки прилипли три корони, дяючи публиці того цирку змогу в найбагатшій спосіб розв'язати ті символи-починаючи від трьох волхвів, що то йшли до Віслеему. З'апатіля до театральних постановок - де можна було бути тільки пасивно-рольним глядачем / і то тільки в його плескацькій функції./ публіка недовірливо дивилася на ці мольопраметичні покази - коли до криваво-смертно-білих полотен "панів" десь із кутка перестрашено блідля жовто-блакить "меншевартних" - так, якби її вчора шоїно випустили із Лонцького.

Всесильно розпростер гігантські крила хижак, повернувши клюв на схід, чуючи там добичу. Невеселу чоринь думки різали гострі зигзаки безоглядності. Але із вилеліяною думкою так важко розставатися. Тоді пробуєте жмурити очі на твердь дійсності... Не відлучить мати дитя своє голодне від груді... Сангари. Вп'ялюєте очі в учорашнього в'язня, виморену жовто-блакить. І зв'якись шовкове: "Та, що нам далкві походи, коли це не стяги мосі вітчизни"... Вдивляється у безкровні шоки... Чи не вирине там дороге знамя полотен... Ба ні... Падають готично гострокінчасті слова, що хотять у вас настирливо вмовити, що лев цей завжди відвертався плечима до сходу... Якась струна із бреньком вірвалася - мольовий дисонанс непритинено кричить крізь "бурхливі оплески". Гей, сухітничка тюремна жовто-блакить у несняному сонці...

На розпутті б'ється думка: як завжди - у безпанській нації... - як тому двацять п'ять років пядько в "Істетичній Сонаті". - / "Ну, хочби додали жовто-блакитну стяжку до цієї малинової плахти"... вузень, хоча б стяжечку... - Малесенького тризубця... Нападку не суди колись у пекло всіх Тетер... Вір, їм не завжди прикопилось легко за свій вибір.

І блукає обивательська думка, / а хто запевнити, що і найтвердіша сталь на якісь хвилі свободна від обивательських безсилив вулицок./ попід закратовані вікна Лонцького, понад без'язикі тачмниці Піскової й Винницького ліса, - вертає попри обсмалені оциці черепа. Бригідок, що німо вишкірилися до небес / засумнівавшись, чи існує ще денебуль у Вселенній яканебуль окружинка із Правни... / всоте важить ця міліграмова

вага за всі "за" і "проти". Дорогий цей окуп! Vae solavis! Тупий, сліпий духу історії. - Який же то божевільний звав тебе всемудрим і цільним. - Горе вірующим у Тебе. Нешасні ті, хто жде Твого слова.

Тому двадцять років кривавилась грудь лествиною думки харківському ніцшеанцеві об ті самі колючки тернового живоплоту дійсності.
"О, сестро. Як подумаю, що моїй чудовій соняшній країні, що горить на соняшному вітарі по голубої блакиті тільки через 50-ть років буде в історії народів одведено всього два рядки петітом - то мені хочеться, як тому санаторійному дурневі закричати на весь голос проймаюче
"О - о - о."

Щоб почути своє ім'я / ... також і українер "... / десь у хвосту-поруц кримських татар / бо їх ім'я усвячене Дусінгіс-Ханом - треба аж стільки жертв було... Історія глупа; ті коні, що в запрязі - це сполохана "тройка", що женеться по чумацькому шляху Східної Європи - без жодного глуду - і всім їм там у Берліні, Лондоні так і видається. Гей, кому осоружна глуш і невизраїність Дикого Поля / у синявій історичній імлі:..." гей, та подем, подем хилимським, та шляхом битим ординським / вперед. - до того воза. Зануздати божевільну тачанку, вп'ялитися пальцями за дробини того воза, впасти хоча б під колеса, але воза - хай ця голуба Савоя не буде повік у західного обивателя білою мапою контурів Гренландії, чи Антарктици. Не 400 мільонами індійців, що зрезигновано кладуться навпоперек трамваєм. Хай врешті якийсь лисо-вузький приват-доцент Швайфуртської almae matris присвятить і нашій голубій Савої десять рядковий абзац машинового письма у своїй педантно - / "найліх" / дрибничковій 40-томовій базграниці. "Панування й вельтберіміт геройські походи Гейнриха XII-го Барбароси на Індійське царство Гога й Магога."

"О-о-о". хочеться зі санаторійним дурнем закричати переразливо, діймаюче, до глибин Vae solavis! Гей, зануздати тих коней, щоб могли потім холодно, із ненавістю вчорашнього босяка, з погордою борца, що не потребує нічийх ласк-байдужно-орієнтальною мовчанкою піддержати прегордим византійців у Почайній. А не як "нижча брат" засувати рвану рубашку під храмод, щоб усім показувати своє нищету-атренізацію від побойв... / може знайдеться та правдива добра душа, що кине тих два мідняки гуманного співчуття "теж людя" - бушменам із західно-азійських пампасів, що пот рафіли витворити навіть інтересні пісні - варто навіть закласти моноклі, щоб оглянути таких оказів; нормально бо поміж муринами банту такого не трапляється. /

Не винуй же надто ти, нашадку пізній, Тетер 1943-го року, бо не одному з них це був розпучливий крок крізь бурю і сніг наперекір тій сліпій історичній правді, - що - не "бараболіана юшка в жилах" і не "грецько-сі", а що були і Почайни. І навіть підпаливши святиню - а звершати в Полі незнаемі, серед землі цоловецької. Бо легше видається воно, часами бути переїханим щеленими колесами буремної історичної тачанки, ніж не протовпитись навіть до неї...

І так народилось це нужденне байстря... Знов пройдуть десятиліття. І одні будуть може з погордою плювати на нього - але заперечити цей амфібії двох націй годі. Так, як годі витерти фактів учорашньої затьми сонця.

Та з часом привичка приневолила нас освоїтись з навіть чужою учора формою. Так, як освоєтсья курець із пам'ятковою цигарничкою - свідком своєї слабості - налогові. Бо згодом - вона йому дорожча, ніж купів інших, кунштovníших за виставою, бо з нею зв'язана частина його "я", його пережить, слабостей теж.

Нічого не збираємось апологізувати, нікого обвинувати. Бо як хто щось у добрій вірі по своїй спроможності робив, то співвинно те середовище, на якому він стояв - якщо він не скочив кинув себе. З другої сторони і в найкраще прибіченому та вищезгаданому прові розвинутому середовищі

Яка ж ціль цим кільком скучним стрічкам. Не відрікатися свого вчорашнього дня, бо він це результат передвчора і ще передвчора, та на мелодію "як умію, так і пію" спроба формувати — хоч насилу дірвавшись до прабни історичної тачанки, — тягти її туди, куди бажалося б. Всім, кому не згасла цікавість, чим б'ється за дротом серце тим, хто вчора ризикував за те, що йому дороге головою наложити — ці листки, це незугарні кришення, шкідливі вуглем на мурі, шкідливі й цього "я".

І х н я с т р і ч а

/ нарис /

Була весна. У лісі цвіли проліски і білим божевільям вишневого цвіту кучерявилися сади.

Вечоріло. З поля несло свіжо-ораною землею. На безхмарному небі загарявся рожевий захід і в синій півмлі тонув увесь обрій.

Ми, як що-вечір, сиділи під хатою і мовчки дивились на вузьку доріжку, що сірою лентою проклалась крізь свіжу зелень піль...

Тишина... Тільки час до часу з "боевої" додівав нас глухий артилерійський вистріл і торгую луною нісся по горах лісами. Тесь ген далеко чикотів "максим" і стих. І зног все тонуло в чарівній тиші весняного вечора.

Ми вперто гляділи на вузьку доріжку, бігли зором по ній аж ген на поблідлий обрій, де в сизавій імлі вона губилась вузьенькою смужкою.

— "Немає наших" — ніби про себе обізвався бунчужний і затгнувся димом цигарки... Я мовчав. Кинутий гачок на "накльовував" — і ми сиділи далі мовчки, вшпаливши зір в далекій обрій, де рожевілись вершки синій гір і темним валом стояв густий ліс, що в ньому скрилися наші боеві становища.

...День був нині гарячий. Сильний вогонь артилерії і ручної зброї, що почався на світанку та тривав о пополудня, непокоїв нас. Ми знали, що це або новий большевицький наступ, або спроба з нашої сторони вирівняти і так осить круту лінію фронту. Ми знали, що не обійшлося, як звичайно, без ранених, а то і убитих.

І думка завертала шораз туди ген, де край манісенської, старенької церковці на кладбищі між вишнями схопили шораз що нові білі березові хрести. Де серед свіжої, зеленої трави, як рани, чорніли шораз то густішими плямками могилки безіменних / назвиц їх ніхто потім навіть не прочитав не поламавши собі при тому язика /, що приїшли з далекої сонячної країни сюди, скласти тут свої потонлені голови.

І напивались чужі піски доброю, червоною кров'ю. Тих, хто витиснуті від рідних стріх - тут на чужих горбах- смертю засвідчували своє право на життя.

Непокоїм ошудань колотив вечірню тишу. А хвилини плили, плили. Ви - довжувалися тіні ясеням, яркіш закривались гори, а синій ліс, що на обрії чорнів, темнішав.

"Ідуть..." сполохав хтось задуману тишу. Від ліса, що на обрії, на доріжжі з'явилась хмарка рожевої пилі. Росла і посувалася все ближче. Врешті. Це верталась наша польова кухня, що возила Ужу до "боевої".

"Ідуть" признав грухо голос бунцужного. Неспокійно трохи. Підвіся з ослона і йшов у напрямі воріт. Зі саду не втерпіли хлопці, що там пасли коней. Віля воріт згуртувалася чимала купка цікавих.

Коні в'їзали на подвір'я. Один сіп візками і стали. Із кітла зіскочив молоденький Тарас. Достойно підійшов до бунцужного злати звіт і вони урочисто покрокували в сад, де вишневий цвіт. Решта ж стояли докру- візняк, що поклався коло коней.

- "Що нового тату..." спитав хтось із гурту. Але "тато" мовчав. Ліпав тільки зпід козурка одним своїм оком / там, де колись було друге, черво- нілася тільки між повік слизька рана / і цідив крізь зуби прокльонами. Злився на коней і не обходив його цілий світ. Посторонки затяглися і годі було їх зняти з орчиків. Піт із чола спливав йому струнками і він рука- вом розтирав його по обличчі і він поміж прокльонами циркав з досади крізь зуби під ноги. Врешті останній посторонок піддався. "Тато" взяв у ріки віжки, батіг і коні потюпали байдуже під шопу. За "татом" у слід і весь гурт. Хлопці розсілися на колодці, що лежала під шопою, здали поки "тато" повпинає коней.

Позакурювали цигарки. Тато закинув коням сіно та звітривши запаш- ний дим, вишов з під шопи і став проти них, рухаючи своїми клапчастими великими русами. Це був знак, що він хоче курити. Витяг засмажену "веш- нівку", вибив долоньми недокурки і вложив її в рот між два ряди жортих, шерватих зубів. Того одне-одинокое око всіхалося, хоч лице було непорушне тільки великі віхті русів зарухались неспокійніше та скоріш.

- "Покуримо..." кинув хтось із колодки та простягнув йому цигарку. "Тато" прикурив. За хвилину викинув із легенів проти себе велику хмару сивого диму крізь зложені в трубку губи. Притому так завертав своїм поліфемовим оком, що тільки білко ліпало з-під насмілених брів. Циркнув крізь зуби і роблячи собі ліктями місце серед купки, розсіва на колоді, поклав на коліна свої костисті руки, розчепіривши пальці, та не витягаючи цигарки з рота став низьким своїм голосом розповідати новини дня з "боевої".

Хлопці слухали мовчки. "Тато" не любив, щоб йому переривали. Обличчя їм то хмурились, то прояснювалися спокоем. Тажо почитував го- ловою. Хто твердо спльовува із досади перед себе. Задьків голос бринів одностално, рівно. Хтось кинув у траву непогарок і вузька смужка сивого диму виповала вгору і розплилася у тихому повіттрі.

Шахло вишневим цвітом і було тихо як у церкві. Тільки череньчав низькій "татів" голос.

Бунцужний із Тарасом, вголос розмовляючи, повернули на подвір'я. Лице Тарасові ясніло. Того звичайно задумані, великі сині очі сміялися нині шастям. Оживлено про щось оповідав бунцужному, розводячи при тому

руками. Я порівнявся з ними і слухав. Тарас продовжував, не перериваючи. Учора він їздив "службово" до куріня. Проходячи селом Н. несподівано стрінув свого односельчанина, далекого свояка, навіть старого дядька Максима, що від кількох тижнів живе там, у тому селі wraz із Тарасовою матір'ю.

- Вона тут, так близько. А я, я нічого не знав навіть про це". - І голос йому забринів якоюсь м'якою, ніжною ноткою. Очі запаливались якимсь незвичайним блиском і радість, неописана радість розіллалась йому на лиці. І wraz увірвалися йому слова, молоденькими шоклами, пересунулася тінь смутку, із синяви очей, виринуло щось болісне. Хвилинку ми стояли мовчки. Аж поки повітря, що зібралося йому в грудях не видерлося глибоким віддихом і не розв'язало мови. Він оповідав далі. І говорив ще Максим йому, що батька забрали большевики, ще тоді як Тарас тої визволеної осені 39-го пішов із дому на другий бік. Батько вже не вернувся. Мату спалили, а мати перейшла жити на друге село до нього, до Максима.

Лице Тарасові знову притемніло. Непомітно йому ватислись п'ястуки, а з уст зірвалося зітхання.

Опісля більшовиків прогнали і прийшли німці. Багато хлопців вернулося до села, а його, Тараса, не було. Мати кожний день виходила аж до стовпової дороги під дісок ждати сина. Але він не вертався. Не знала бідолашна, що Тарас далеко на чужині коротав уже дні у лягері, за дротами. А потім дали підписати папірець і він опинився в мундурі.

Одного дня знов надтягла буря. На сході гахкали гармати. Не дуже то далеко десь навіть від їх села. Німці безладно тікали. Червоні тягли знов. За ними смерть і недоля. Багато людей кидало різні хати і йшли в далекий, незнаний, чужий світ. Тільки б не під тими. Максим та Тарасова мати погинули також у цій хвилі втікачів, що як повинь плила в незнане. І ось вони причалили в Н. Тут стріли "своїх хлопців" у сірих одностроях, що на чужих полях кров'ю дописували останню сторінку європейської борні. Хтось зі старих знайомих розповів його матері, що й він, Тарас, тут між ними. Наново налією загорілось материне серце. Ходить шопень по селах і розшукє за своїм сином.

- "І бачився ти з метір'ю.- перервав йому бунчужний.

- "Ні. Не було її здома.- Я передав тільки старому, що в суботу дождатиму її в М. В суботу після обіду ми відходимо на відпочинок. Вона приїде туди до мене.

І його очі знову занорілись радісним світлом.

"Вона приїде"... повторив стиха останні слова свого оповідання. І розпрошався. Мусів ще нині вернутися туди на боеву.

Ми знали, що нині він хотів бути сам зі своїм щастям і тому не проважали його, як звичайно, ген далеко в поле. Потисли йому дружньо руку, і він не оглядаючись подався вузькою доріжкою. Ми осталися на вороттях самі. Провожали його зором. А він відходив все дальше і дальше по вузькій доріжці крізь розлогі поля.

На землю спустився сумерк. Було тихо. Тільки з трави десь обзивався сверщок. На голубе небо виходили зорі і медом несло з вишневого саду. Як маленька, манісенька цяточка майорів ще здалека його сидієт. Він ішов оди крізь зелене море піль, несучи в душу соняшну мрію про радісну стрічу.

III

В суботу сотня відійшла на спочинок і ми мусіли їхати туди полагати всячину на місці. Покурюючи цигарки, очікали ми в кімнатці нашої квартири.

— "Коні готові." — крикнув крізь відчинене вікно в хату хтось із коноводів з двору. За хвилину ми з бунчужним їхали туди до М. Дорога вилася між зеленню піль, пропихалась крізь найки, стелилась долинками, біжучи до горбів, звідки по той бік повизублювалась наша боєва.

По всій лінії фронту царила тиша. Ні одного стрілу. Спробувавши безуспішно проламати нашу лінію, ворог втихомирився.

Годинка їзди і ми в їхали в опущене мешканцями село, де тепер розмістилася наша сотня. Чорними зівами повибиваних вікон зустріли нас опустіли хати. Розтворені наростіж ворота, покинуті в неладі речі і несамомота тиша, що царила тут, не строїла до оживленого звичайно образу господарок не весну, і тому вважала нас так якось дивно. Несамовито гуркотіть наш віз пустими вулицями безлюдної оселі. Наче б весна не заходила на хазяйство. Наче б спинилась отам на границі за садами, між зеленню піль і гайків. Тільки біло розквітлі вишні наче сироти усміхались крізь росяні сльози у сонці золотому.

Ми доїздили до середини села. Тут у кількох більших будинках розмістились наші частини. Направо польовий шпиталь. Наліво, через дорогу старень церквця, уся в вишневому цвіті.

І тут, якось так тихо, дивно тихо. Тільки на шпитальному подвір'ї на фоні білої стіни чорніє темною плямою гурт стрільців. Під'їздимо ближче. Нам на зустріч несе вітер сумні тони похоронної мелодії. Спиняємо коні і йдемо далі пішки. Пісня стає голоснішою. Її мольові аккорди зливаються в одне з понурим оточенням. Чомусь нагадується жалібно "У дві пари ... гей, доборовся ти, мій сину" ... Із темної челястини шпитальних дверей виносять домовину. Білі, нестругані дошки дивно якось відбивають у яркому світлі пополуцневого сонця.

А на домовині, оперта на рами нашого сотенного старенька жінка. Сонце їй прямо в обличчя. А воно було біле-біле, як мрамор.

— "Хто." — майнуло в голові; ми переглянулись із бунчужним. Здвигнув раменами ми порівнялись із походом і я шукаю відповіді в старечих, печальних зморшках. Враз ... думка вжахнулася перед такою можливістю.

"— Невже—." І страшний здогад шугнув. Я пригадав: шойно передічора він був у нас. А він так тішився, так надіявся. Очі йому так горіли радістю, як розповідав про своє щастя.

"Вона прийде до мене"— говорив тоді, прощаючись і стискав нам руки, наче б усьому світові хотів розказати своє щастя. І перед очима мигнув, як на яві, його образ.

— "Ні. Ні. — Це тільки дивний збіг обставин — це ..."

— "Тарасова мати. Він улав учора. Снайпер його підстрелив" ... — чую знайомий голос віснуса З., що йде поруч з бунчужним. Біжуча дійсність стоїла незаперечною правдою. Так. Це вона.

Вона прийшла нині до нього. По довгих літах розлуки вона врешті знайшла його. Свого сина. І тепер шойно завважую малий клучок у її руці. Синові гостинця несла. Кліщами биль тисне груди, у горлі щось цушити. А не міг більше дивитися на обличчя її.

Останню прислугу віддавали йому друзі з його ланки. Домовину зжили на свіжій, вогкій ще землі край могили. І знов заголосила сумна пісня-молитва. У чистому, весняному повітрі неслись дзвінки, стрілецькі голоси. Хтось півголосом проказав молитви. Ту, щоб земля чужа пером була. На колінах.

Довкруги цвіли вишні і млісно пахла свіжа зелень. Полковий священник говорив прощальні слова. Війнув від піль вітер, перервав їх і шматочками поніс ген-ген - далеко. Може до рідних нив...

А вона стояла у стіп домовини спокійно, непорушно, мов статуя. Мраморна статуя. Бо вона була з того краю, де матері вже до всього звикли.

Зір її блукав десь у безкраї. Від упертого, закаменілого погляду набрякли болем повіки. І дві великі сльози скотились по вибідуваному обличчі. Як горох. І впали доволу на чужу землю. Дві перли.

Сипали землю. По грудці друзі-жовняри на домовину. Гіде так глухо. Останню прислугу. Принесли білий березовий хрест і поставили в головах.

Поволі розтанув гурт докола свідої могилки. Стільці розходилися. Крізь ваття дерев просвісувало золоте сонце, що змучене подалося на захід. Тишина сповила малий цвинтарець. Тільки легесенький вітрець шарудів на галуззі та с трущував білі, непевні пелюстки вишневого цвіту. Вони падали додолу і білими цятками лягали на свіжу, чорну землю могилки.

Нікого не залишилось уже довкруги. Тільки край хреста клячала вона. Мати. Скорбна мати. На траві оддалік, білий, як вишневі платки, клінок. Гостинець йому, Тарасові.

... Лиш в чистому полі...

Щось грізне висіло в повітрі, віяв холодний вітер, термосив малим прямокутником полотенця з червоним хрестом на придорожній хаті, розганяв густу білу мряку. Кривавими блисками вістряли країни білу вовну перші промені сонця.

Нерівномірно, глухо ривкали гранати, десь сухо тріскотіли самозарядки. Дерли на клапті простирало ранішньої тиші. Щось гнітюче повияло в різкому вранішньому повітрі.

На порозі хати, що при шосе, засірила людська постать, хлистка вилляла ржаво-червону воду з мидниці і, жбурнувши клуб вати, мов скривавлене єїле пір'я, зачинила назад двері.

На подвір'ї метушився візник у сірому однострої, прімали після нічної їзди сухоребрі, вкриті шинелями коні, запряжені до вистеленого соломом воза. Треба було поспішати. Поки вітер розжене мряку мусів відвести тяжко ранених. Сьогодні вночі ворог грозив проривом. Треба спішитись...

У кімнаті протирав очі день. Лежа юного сонця прорізувались крізь шпари забитих дошками вікон. Солодкий сопух людських тіл мішався з гострим запахом йодформу, дразнив ніздрі. Із засланої соломом долівки розносився стогін ранених, виривалися недоладні слова, млякали ві сні сухі язики, тяжке сопіння різав дикий хропіт гортанок.

Утомлений цілонічною працею лікар із трудом просовувався між раненими, що лежали наскідані тісно. Йому назустріч кривалилися гримасою земляносірі обличчя, пашили гарякою неголені щоки зпід скуйдовженого волосся над холодним потом побризканим чолом дивились лескучі очі, ворухились спалені гарячкою уста. Санітар звогчував їх, маючи жмуток вати у воді шорак.

Лікар нагинався. Уважно обдивляв карточки на грудях, прові ривав живчик, слухав серце; вибірав важко ранених до негайного відтранспортування. Допитливим поглядом водили ранені за білим фартухом лікаря. Слідили йому кожен рух - хотіли вичітати з його стягнутих брів та зморшеного чола відповідь на свої питання. Чи не прийдеться інвалідом вийти. А колик він обділяв їх бадьоро-веселими словами - стягнуті болем уста роз'яснювала усмішка надії.

ж ж ж

... Пересувалась лінія... Відходила остання підвода з раненими.

Він лежав на столі. Здавалося спав. На уста набігала червона банька, роздувалась і пирхала, набігала друга і знову пирхала. В кутках уст зібралася червона піна, обличчя набирало олив'яного кольору. Груді підносилися нерівномірним свистом віддиху і за кожним порухом ширшала червона рожа на білій-білій пелені перев'язки на грудях.

Підійшов лікар. Осторожно взяв за перегуб. Нахилився над карточкою, що зісунулась у бік - прив'язана шнурочком до сірої, пім'ятої бліжки раненому. Брови йому насупились. Рівчачки між фалдами морщин, що на чолі поглибшали...

Із надвору міцнішав клекіт бою. Сухий тріск рваних гранат підступав за кожним разом ближче. Дирчали від того двері і судорожно зпригалась земляна долівка.

Ранений відкрив очі. Вдивлявся хвильку в білий фартух лікаря, то знов у обсинану із виправи стелю, звідки за кожним розривом гранати сипався сіраво-зелений пісок. Із розкритих наростіж очей закрицав ураз

перестрашеним зором жах якогось пережитого баченого образу. Рваним свистом прострілених грудей проширів: -

- " Не лишайте мене їм... краще зги..." - кінець загубився в швидкій хрипкої, здавалося безконечної кашлі. Але він надстав. Уворому опала голова. На уста вибігла змор кривава булька. Потім друга. І довго-довго не тріскала.

Розмови зі собою

Коли китайсько-ввічливе сонце змуджено повзе мільйонорічний раз по тій самій дорозі під ажурну гору, а крізь присліпуваті шибки проміння пряде золоті пасма в перелюднений скрипучими ліжками "вонбарак" / це розгніжджується на поверхню зато зарієнс - втихомирений регулярним "коритом" / тоді до мене заходить мій друг, Санчо Панза. Він бере мене під рамя і ми вдвійку виходимо з понурої ноги / -де передше саєнс domesticus - / аж туди, де лисіє до сонця космиками рудава змарганца трави жовтаве тім'я піскуватого горба. Звідти зі шов'а мукою об віконну шибку розбивас собі груди зір об мережку кільчастих шпурочків / де по той бік дримас під "бузьком", від сонця, синявий кріс і шолом кольору хакі / Далі сковзає по до плачу монотонних лисинах пішаних памбурків / -де гострі стрілки смерек проколюють синяву попону / змучено волічється поміж тупо / "до цельацелю" / вистроєні бараки і торе в гмшині лісного яру, що піді крався аж під шов' і закаменів у пів дороги у дощі коліс Геліосового воза. Туди на схід, звідки сонце щодня повторяє свій монотонний будень, розповзлись пасмугуваті доли. Зупинилися аж перед валом лісів, що розкарячившись перегородив їм путь. Думка мені зависає туди в тому місці, де темно-зелена пила борів вривується в синю пелену.

Санчо Панза дружно клепає мене по плечі і широко посміхається:

- " Імпровізація до 3-ї частини " Дядів". - Збіраєшся тут виписати на піску "Щоб очевидно по роках перекреслити те і написати назад давне"...

А думаю, що мій друг занадто багато виніс зі собою із гречаних загонів скептичної усмішки, а замало йому в жилах варяжської крові, та ще замало вщепили йому лисі, окулярняні бельґери-клясики поваги до нескитних правд і темних кен'їонів гегеліянської містики.

Він: Honorabilis doctor Чи не завважеш, що ти можеш помилятися. Це може якраз чудотворна дитина під'остає інде, в незнаному Назареті. Що життя багатіше і формою і кількістю силогізмів за найкращий навіть підручник Аристотельської логіки. Це твої чудово вишпекульовані дімки з карт / ах усе те, чи не наслідки навичок педантного міттель-ойропєєра до двох-годинних бешпрехунгів та кільканалцяти томних ентвурфів... / може замухнути легіт, незалежно від їх чудової конструкції. Бо коли тобі видало що власне панта реє тим запланованим на бешпрехунгу руслом, то капризне життя повернуло собі всупереч усім твоїм силогізмам ливоруч і твої дімок перестав існувати, крім що у твоїх болоче-теплих сногадах. А метушливий приват доцент вишукве нової етимології для такого йота-субскріптим... / як завважеш читачу, пакосливці сліпий Гомер та витівкати Ціцірон не відбились горохом об стіну від вух мого друга... /

Я: Милій друже. Мені здається, що у твоїх жилах занадто багато залиши. Крови скитськи Амазонки / як собі пригадуєш зі Шербаківського / і хоч у тебе в очах відбивається синь чернигівського неба, та нема у тебе ні дрібки зрозуміння для активної впертості окциденту: переперти хоч проти г на свій погляд. Бо ти, мій друже, бастард. Ти ніколи не був фанатиком

І в найкритичнішій хвилині навіть ти . був сквашений скептик. Бо коли одна половина твого "я" захоплена чимсь, то друга скептична до того. Звідти твоя імпотенція, що так роздираюче кричить від мохом порослих віків по розпучливі, трагічні вибухи твоїх пісень. А сміхом хочеш закричати навіть перед самим собою своє роздертя. Та тям це мститься. І доки в тобі збита не буде котрась половина, так довго спокою тобі не знайти. Якби ти жив у Міттельєвропі, ти б завжди сидів над Синім Дунаєм чи Райном, заспівавши його піснями/ не тому, що ти вірив у те, що співаєш— а по воно гарно так— вишивково.../ їв би картопельку, тужив може за лебенсравмом і ніколи не пробував навіть дійти до Сталінграду, вдовольнившись, що твоя пісня чудова...

Він: Ти розгараджувався, любий Фавсте, прочитавше одним духом "Міт 20-го століття". Тобі важко розставатися часомзі старими думками, як старому кавалерові із витертими штанами. І знову — ти занадто упрошуєш справу уваляючи, що життя має держатись твоїх ентсурфів. І потім сидітимеш у Нюрберзі, не розуміючи, як то воно сталося так, коли усе так гарно "кляпте" / підчас бершпрехунгу./ А зрештою, чи ж не існує інший тип " homo Europaeicus "-а", якому життя само видвигає зі себе те, що сильніше й життєздатніше. І вистарчає тільки добре придивлятися, що із трави викльовується. А впрочім: навчила тебе хіба школа нації гонорових романтиків і ново-неоромантиків по квадрату, що "przeżytych kształtów żaden cud nie wróci do istnienia",... Чи може ти тоді ходив на гімтер, як училися Асника на пам"ять.

Я: Приятелю, нагадуєш мені надто купців: того з над- Темізького Льомбарду і того з надокських прилавків. І взагалі у твоїх думках занадто мало вишивкової поезії. Ти напевно не пробував ніколи написати навіть двох рядків до риму і ритму. А твій глум ніраз не нагадує вишневих усмішків... Доктор Донцов врадувався б, думаю, почувши твою сатиру.

Він: Месіяністичний гіцальго. Ти взяв за Евклідів аксіом поетичну правду, щоб цирклем мірити каміння тільки, а дівчине серце краще має добачати ніж Айнштайнові окуляри. Але ануж воно не так. Знаєш мені тебе жалко. Ненависні тобі купці таки вихитрили твого хресного батька, а він і досі не може прочуняти, як то воно так. Он твої учителі і досі стукають емпірично лобом об холодну вирахованість купців, що калькулюють усе цирклем та в мікроскоп уозброєним оком. Тому стільки розчарувань на їх віку. Хіба вважаєш, що твоя неповторна нація мала б повторювати чужі недоречності.

Я: Хлопський філософе. Сам не твердив ти, що про кожного його правда, його власна віра добра. Чужої ж істини зразів не припинити так легко.

Він: Але ж задаєшся, приятелю... Твій соняшний прованс не показав іше на ввесь ріст свого лица. Жодна його доба не встигала статочно розгосподаритися до твоїх улюблених гегеліянських синтез і вже образ історичного калейдоскопу мінявся. Не встигала ще трава піднятися по сніговіу з півночі як уже її прибивали до землі західні дощі. І коли ж твій наймит випростовувався на всю височінь, ходячи за плугом, на двадцять другий сніг хаяїнам.

Я: Чого ж ти хочеш.

Він: Бери зеркало придивись собі і знайди своє обличчя. Бо ти ще знай, юний гімназист, дорогий докторе. Придивись собі добре і провір Евклідові аксіоми:— не заклочуй, що як добрі вони над Шпревою, то така сама їм вартість і над Лупанню. Мені тебе жалко, Фавсте, бо ти не можеш статочно рішитися, кудю тобі піти. Одна половина твого "я" тягне тебе до Гайделбергу, а другу манять безконечні можливості Орієнту. Але ти пам"ятаєш хіба що Сфінкс дава розв"язувати нелегкі питання, заки змій скозився Михайлові в ногах. Ти тям, що туди треба вибиратись вже вирішеним мужчиною, а в тобі, Тезею, не стужавіли ще пальці, щоб камінь підвернути по батьківську булаву. Не за легке діло ти узявся, і скільки разів остояти тобі

пришлось самому — не видержав би ти. Та ж ти ще ні одного союзника не залишив, вперед його не підвівши. А заки п'янке вино перемоги, треба цуватися, Якове, навіть із Богом. Ти ще досі не можеш вирішитися, як тобі написати "Харків" — латиницею чи ні. Бо і туди бігти і сюди тягне. Калокагатія, як бачиш, Докторе, річ не така проста.

Я: Ти без серця...

Він: Як життя. Пощо це орієнтально-слав'янське ламання рук над тим, чого не змінити. Дійдеш до буддійської піврани Шпенгауера. А врешті в тебе, дороженький, занадто багато прикмет розсіяного гімназійного бельфра: Твої окуляри порпаються тільки в сумерках вчорашнього вечора. Із голови іще не вивітрили Кенігсберзькі пролегомена. Ти не добачуєш, що занадто глибоко сидиш у вчорашньому дні: Твій захват мудруванням файдельберзького містика та подив чорнокнижникові у Віртембергу повинні тобі підказати, що сидіти надто довго на розвалених каміннях та трясистись над кожним надщербленим носом Каріятид Шартеному це діло археологів. У житті ж археологи мізеренький лише процент. І всім у них забавляється голі. Якби людам тільки те і залишалось, що доглядати могил, то світ дійшов би до того, що пшениці ніде було б сіяти.

Я: Санчо, ти еретик.

Він: / хехекаючи / Якби не еретики світ був би дуже нудним братством: правдивих певоток, та поза молитвословами і катехизмами не було б цікавіших книжок.

Я: Але, дорогий Санчо. Як бачу ти так захопився життєздайністю надокських купчиків, що і не помітив, залізши вище вух у епілептичні вибухи Достоевщини. Чи це має бути та "лучшая", що її ти звідти ізбрав.

Він: Злобний маєстро. Бачу ми оба платимо подушне вірителю. Ти своїм повитухам — підкрученим вусам та дзвінким острогам на поцертих зап'ятках. А ця цій безмірності можливостей азійських далів, куди потонули вже не одні сині очі з юга, шукаючи Карло-Маївських пригон. Тому не так легко відвести очей звідти. А скількох то вже м'ятежників притягли очі василиска.

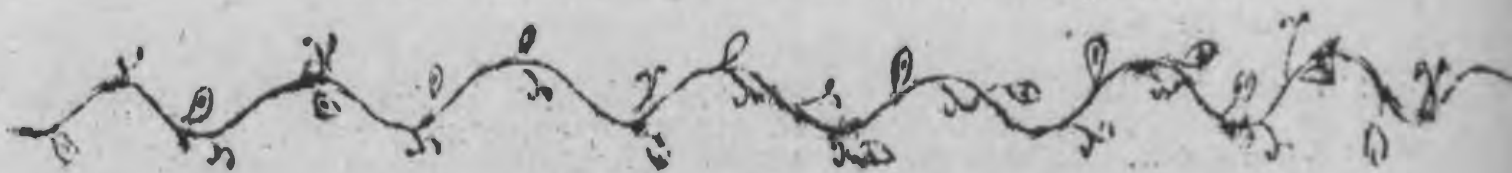
Я: Санчо. Практичнику. Ти навіть сентиментальничаєш...

Він: / закурено / Нешастя. Відкриваю і в себе щось із твоїх нордійських андронів. Алеж бачиш, це лихо таких романтиків як ти — ми пережиттям / "Скорбними матерями" / нація доволі стига із типово осторожними кроками / попереду батька в пекло не лізь, чи старше: казав Сенека, держися звалека /, а такі, як от ти тітонев, не завваживши того — кидаються із безоглядністю юних фанатиків і натрапляють лобом на нем'який мур дяцькового скепсису. Мені тебе навіть шкода, друже ...

Я: / пробулю боронитись / Санчо, ти думаєш, людина щасливіша тоді, коли, як Каратазов чи Ставрогін порпається у своєму безсиллі і тоді їй — теж здається, що підносить сама себе, піднімаючи лишень ногу за шнурівку. Чи щастя людське у хвилинах романтичного злету.

Він: Ти знов загнався, друже. Виходиш із глаголів "Сумерків Заходу", а воно не конче мусить так бути, щоб єдиною радстю, яка можлива для homo sapiens'a, мала бути конче археологія. І мільони живуть не менше щасливо, не знавши, що в 6-му столітті анти грабили грецькі кольонії. Любили гідальго, пару десятків років тому окричали, щоб перетаксувати міжнародню валюту. Тепер ми світками / як завжди по всякій завірюсі /, як не одна марка та злотий зазнають інфляції. Та дивись же не ці вітряки власними очима. І будь не менше відважний за твого приятеля Гуттена — з тою самою правдомовною прикметою твоїх шпенглеро-ніцшеанців без обиняків піднятися

На ажурному горбѣ усміхалося до лисини шовба китайсько-ввічливе сонце. У мережці кільчастого павутиння / що довкола / билася розпучливо-горішнім - Ц мвха. / може це - думка. / Під"бузьком", що за оком, пріма-ло в тіні синяве залізо цівки і перекинувся шолом кольору хакі.

Виряжала мати сина...

- " А не забувай молитися , сину"... пригадувала, повторючи в останне всі сім пояд на дорогу.

Метушня людей у жалбні глушила її голос. Тиснулися люди за " пляц-картами". Дзвінкою луною ляшав гавкіт псів та крик " баншувів" у станцій-ній галі. - Боязко оглядалась, станула ближче сина / чи інстинктивно шука-ла захисту в нього. /

- " Уважай но, не загуби то о медалика, бо посвячений"...

Десь сухо пронісея сигнал паровозу. Ясно, до болю ясно відчула, що зараз відійде від неї, проб може більше не побачитися з нею. Щось вперто почало колоти під повіками. Але держалася мужньо. Дивилася йому в лице, оминаючи очей - бо ануж бризнуть такі. Милувалася молодими чолом, дев"ят-надцять років завертала з нього бунтівливий чупер. Навку послідовно дава-ла на дорогу. А він слухав її уважно так як роками досі - коли посиляла його за хлібом до крамниці при вулиці, що рядом .

Рвучко свиснув паровіз. Кинулась усім утлим тілом. Глянула йому в очі - неказано вибачалась перед ним, якщо не витримала б і заплаче. Бо ж тільки під такою умовою могла виїти з ним . аж до станії, що не розпла-четься.

Він зрозумів і пригорнув суку, легеньку стать до молодих грудей. Був гордий за неї. Кутики уст дрижали їй нервово, а небо її зіниць затягну-лося сльозою.

- " Пийи багато " ...

Шипіли паровози, гарячково дихали важеними сталїними легенями. Де рейки вибігли з перону, звільна піднеслись семафори. Цілував в останне сухі материнські долоні.

- " Вертайся здоров." - наказувала. - " Хай тебе Мати Божа в своїй опі-ці має бо"... " Бо то за них , за оцих людей" - хотіла сказати була, але стрималася, бо нагадала собі, що ж прецінь постановила собі була, хай йому не видасться, що то може назавжди з дому.

Не оглядався.

Товпилися люди, плакали діти, злуще десь сід тиску уїцав собака, пишала розпучливо жіночі голоси, неслася труба, вересклива пруська лайка. Десь ляснув полицник - Затиснув уста.

" За них, за оцих людей, дай же вернутися."....

У передвеликодніх днях 1943 -го року 28.4 маніфестаційно проголошено творення 14-ої СС стрілецької Дивізії "Галичина" по Львівському радіо.

Розвинуто широку пропаганду-голоситися в ряди української частини проти спільного воєга-більшовиків. Голосилися різні верстви населення. Хоч добровільно - переконання, хоч після холодної застанови, щоб навчитися володіти зброєю, запізнатися з новітньою тактикою, а там у слухний час використати це здійснюючи свою національну Ідею, хоч врешті під натиском-рятуєтесь чи то перед "Бавдінстом", чи контигетовим виїздом на роботи до німецьких фабрик. Хто цїстав таку пропозицію-сидячі, як закладник в німецькій тюрмі, а хто просто рятуєтесь до військової уніформи, коли йому перед "Гестапом" горїла земля під ногами.

17-го липня цього ж року підїхали вже перші новобранці до вишкільних таборів чи то омундурівних пунктів: до Берна, Штральзунду та Гайцелягру. Ця перша хвиля набору-це було здебільша або старшини всяких бувших армій / польської, російської та давніших українських/, підстаршини та кандидати на одних і других, бо за браком українського старшинського і підстаршинського корпусу треба було його поспішно дошколити..

По двох тижнях центром вишколу став Гайцелягер / Гембіца біля Кракова / Переведено селекцію бувших старшин з-поміж стрілецьтва та вислано на старшинські перевешколи: около 40 протипанцерників до Гільверсуму, біля 20 піхотинців до Лешан / неодаля Праги /, та около 80 артилеристів до Бенешова. В гайцелягрі осталися самі рекрути та бувші підстаршини на вишколі в німецьких есесівських підстаршин та старшин.

У 12-ох сотнях вишкільного куреня, вчилося воєнного ремесла около 2.500 рекрутів. Людський матеріал був добрий, вишкіл під військовим оглядом теж солідно-німецький. По 3-х місячному рекрутському вишколі біля 1.500 із них виїхали на підстаршинські школи по всіх родах зброї: піхота до Ляуенбургу / б. Данцігу / та Радольфцелю / Бодензее /, артилерія до Бенешова / б. Праги /, піхотна артилерія до Бреслау-піоніри до Грацішка / Бенешов /, протилетунська артилерія до Мюнхену, зв'язковці до Меммінгену, адміністраційники до Дахав та санітари до Праги і Грацу.

У міжчасі покликано нових рекрутів, що опинилися в вишкільних таборах німецького "вермахту" / уже не на вишколі в ССів / та в 3-х поліційних полках. В Гайцелягрі осталася невеличка кількість бувших рекрутів / що не поїхали на підстаршинські вишколи, та декілька соток новопокликаних. Прибули туди теж і нечисельні українці, що до того часу служили в уніформі німецького вермахту.

В листопаді 1943-го р. переведено все фактичну організацію Дивізії, творячи: штаби дивізії, полків, куренів тощо. На загал усі пости до курінних, ба навіть полкових глґючно заняли українці, що повернулися з перевешколів. Командантом дивізії іменовано німця-поліціста фнацполковника Фрайтага бувшого полкового командира СС-унд Молліцай-дівізіон, людини ні характером, ні тактичними знаннями не сумісної зі становищем дивізіонера. Пост цей дістав мабуть головно через кріпкі фамілійні позиції / посвоячення по інках із Райхсгайнїем /.

Із початком лютого 1944 р. штаб дивізії та місце дальшого вишколу перенесено до Нойгамеру / Поліш. Шлеск /. Шоїно в березні 1944-го починає дивізія набирати вже характеру військово-босвої одиниці. З підстаршинських шкіл поверталися нові есесами вишколені підстаршини, а з різних вишкільних таборів перешколені рекрути-стрільці. Формується справжня дивізія зі всіма підвідділами та відділами. Організацію переведено на зразок німецьких стрілецьких запряжних дивізіій / не панцерних і не вповні моторизованих /, з тією лишень різницею, що аж до виїзду на фронт через

брак старшин і підстаршин полк мав лише по два курені / а не три/.

У часі від березня 1944 по кінець червня ц.р. в дивізії кипить гарячковим босвим вишколом – зокрема в тактичному співз'єднанні усіх полків. Висилаються щораз то свіжі люди на старшинські, підстаршинські та спеціальні школи. В червні 1944 дивізія готується до від'їзду на фронт. Петрівський плян вислати її на коломийській відтинку змінено на важніший тактично терен – під Броди. Дивізія займає зразу запасні становища в 2-й лінії від села Заболотці по село Боратники на просторі около 20 км. Окопи вже готові, праця йде над уміцненням становищ. Настрій між стрілецьством піднеслий, ентузіастичний. Прийдеться сей же боронити рідних хат, а що найважніше – головного шляху на Львів, бо момент грядучої більшовицької офензиви можно було відчутти на кожному кроці. Вища німецька команда визнає цей відтинку фронту за сектор рішального значення, то й тому докла-ла всі зусиль, щоб поставити опір противникові.

Несподівано, 14-го квітня дістають 30 і 31-й піхотні полки накази / через дивізію від корпусу / змінити становища, щоб заткати лямку по неохочому битися вермахті – на правому крилі дивізії. Пришлось покинути догідні і добре розміщені й розбудовані становища на позиції в багнистих та лісистих околицях біля сіл Минайки і Жарків. Такий самий наказ дістає два дні пізніше й 1-й курень 29-го полка.

Тимчасом 16-го вчором наспівають перші тривожні вістки. Більшовицька офензива почалася утаром на південному відтинку нашого фронту в напрямі на Золочів та в північному відтинку на Камінку Струмиліюгу – при сильній допомозі танків. Заявши ті міста більшовицькі атаки спрямовуються на Бужок. Заноситься на окруження наших становищ. Вся важка зброя, що вже від 4-х місяців стояла на міцно розбудованих становищах, вночі із 16 на 17 го липня поспішно вицофуються шляхом на Львів, щоб не лишитися в окруженні. 17-го липя 1944 наші частини вперше зустрілися з більшовицькими атакками, що їх переважно відбито. Червоного дня прийшло до головного зудару. Бій тривав увесь день зі змінним щастям. Вночі на 19.7 денкі наші частини опустили становища і вицофалися в напрямі на Олесько. Вранці 19.7 повстав заміщення в дивізіїних рядах – за нестачею зв'язку, тим більше, що ті частини, що ще були лишились на становищах, під тяжкими ударами більшовицької піхоти та поваів були розбиті і розпоршені. Тривожні вістки, що ми окружаєні та посилені дії більшовицької авіації внесли зневіру в доцільність дальшої оборони. Відчувалася недовстача старшин і підстаршин, що виийли з бою, бувши попередніх днів пораненими, чи побитими. Усе те, це причини що 19.7.1944 дивізія перестала існувати як цілісна тактична одиниця. Та завдяки рішучості наших старшин, що остали були в живих / німці повтікали / – полк М. Палієнка / згинув пізніш /, майора Д. Палієва / пронав згодом / та сотника Бригідера збираються розбитки дивізії та встановлюють нову оборонну лінію перед Олеськом / 10 км. взаді / Становища ці тримаємо через два дні, уступаючи ч серед густих втрат крок за кроком під ударами більшовицьких панцирних сил. На безвиглядній трагізм с ситуації позначилися і події 20.7.1944 у берлінській Головній квартирі / замах на Гітлера / зрада у зв'язку з тим серед німецького корпусного штабу / перехід на більшовицьку сторону / та майже жодна діяльність у зв'язку з тим, німецького літунства. / заборона залишати летовища /. Рештки 13-го корпусу wraz із розбитками дивізії опинився в повному окруженні.

21.7 1944 опинокий із 3-х німецьких дивізії, що організовано тримався робить при піддержці 3-х панцирів "Тигрів" випад із окруження на південь на с. Почапи, Хильчичі та Ясенівні. викидає звідти більшовиків та займає в мильчанах становища, як випадні для перебою, що має наступити червоного дня – 22.7.44.

У ранкових годинах 22.7.44 замкнуті в окруженні безладні рештки вдають- ся незорганізованою масою на більшовицькі становища вздовж шосе Золо- чів- Львів на відтукі 5 км від с. Ясенівці до села Княже. Більшовицькі сили незначні, проте забезпечені накопиченою важкою зброєю пілоти. Після двогодинних змагань більшовицькі становища осягнуто і перші групи перебіжників опинилися в лісах на південний захід від Золочева, прямуючи на Дунаїв - Перемишляни. Ще трьома днями 23.7.44 та 23.7.44 перебігалися рештки наших воїнів тим самим шляхом. В районі боїв біль- шовицькі тилові частини (передові відділи наступали вже на Львів) пе- ревели очистку побоевища, підбираючи ранених та полонених. Перших, ко- го не розстріляло на місці, як зрадника українського народу - погнали во- яками на Красне і далі на схід... , других (за заповіддю очевидців) знесено на шосейний шлях і по них перекотилися гусениці більшовицьких повзів.

Розбитки ж дивізії, переріжені зрештою зібралися біля Старого Самбора, звідки перемарширували на Закарпаття в околиці Ужгороду і Лукачева, де відповиваючи, вичікують рішення своєї дальшої долі. Загальне переконання було, що Дивізія перестане існувати, а членів її перемінять хоч на ро- бочі відділи, хоч прилучать до німецьких частин. Цього хотіли перш за усього німецькі старшини, звалюючи всю вину розгрома на укра- їнців. Із тим самим виступив і командир Дивізії Фрайтаг, шукаючи яко- гось виправдання для своєї військової імпотенції. В обороні Дивізії станув лише був. губернатор Галичини вехтер. Зрешті при головнім ні- мецьким Проводі перемогла вехтерова думка - зорганізували нову дивізію тим більше, що в нильському полку наобиралася потрібна кількість людей, полонених головно сипломиць відступаючими німецькими та надр- ськими військами по українських селах. Зі старшинських шкіль вертався підколений у міжчасі наробок. То ж, щоб нафавити опінію по радіо по- дається офіційно про "геройську поставу Дивізії на фронті", відзнача- ючи старшин і підстаршин, що осталися в живих, залізними хрестами, хрестами воєнних заслуг, штурмовими відзнаками, а командирові як на глу надано лицарський хрест, всю ж неславу припи само виключно випадкам 20.7.1944 (невдалий пуч бічлебеца) таморальній депресії вермахту.

Накінець питання - чому та поразка під Бродами? Ато чи що тут причиною?

1. Більшовики стратегічно вибрали дуже догідний на прорив терен, бо місця наступу, це район, де дороги біжать паралельно собі на південний захід по мочаруватому терені, де недостача поперечних шосейних сполучень поміж головними артеріями руху і наступу, внеможливіювала швидко під- кинення автами підмог на заатакований відтук. Наступ із більшовиць- кої сторони був перведний при масовій піддержці танками, літаками, артилерією і гранатометами із сильним нагромадженням тактичних резерв
2. Два німецьких вермахтівських частин був уже далеко не боєвий. Справу ускладнювала некрита ненависть поміж есесами і вермахтом, що часами доводило до роблення наперекір есесам, а наша частина мавши, крім вищого старшинського та штабного складу есесів німецьких ще й уніфор- мами (німецьких есесів) стягала на себе теж саме. Далі слід відмітити що на щастливий вислід боїв причинилися в великій мірі випадки в нім. головній квартирі із 20.7.1944 і німецьке летунство майже не бра- участі в боєх, мавши за оборону зніматися без спеціальних наказів у п- втря (бо ними тікали за границю учасники заговору, ескадра німецьких літаків около 120 в недалекому копичинецькому летовищі впала так жерт- вою більшовицького наступу) та зрешті через присутність заговірників у провіді штабів армії та корпусу (що перейшли на більшовицьку сторо-

Із того виходить, що участь нашої одної дивізії як до того ще й безпанцирної частини навіть при найкращих умовах позитивно вирішити бою не могла.

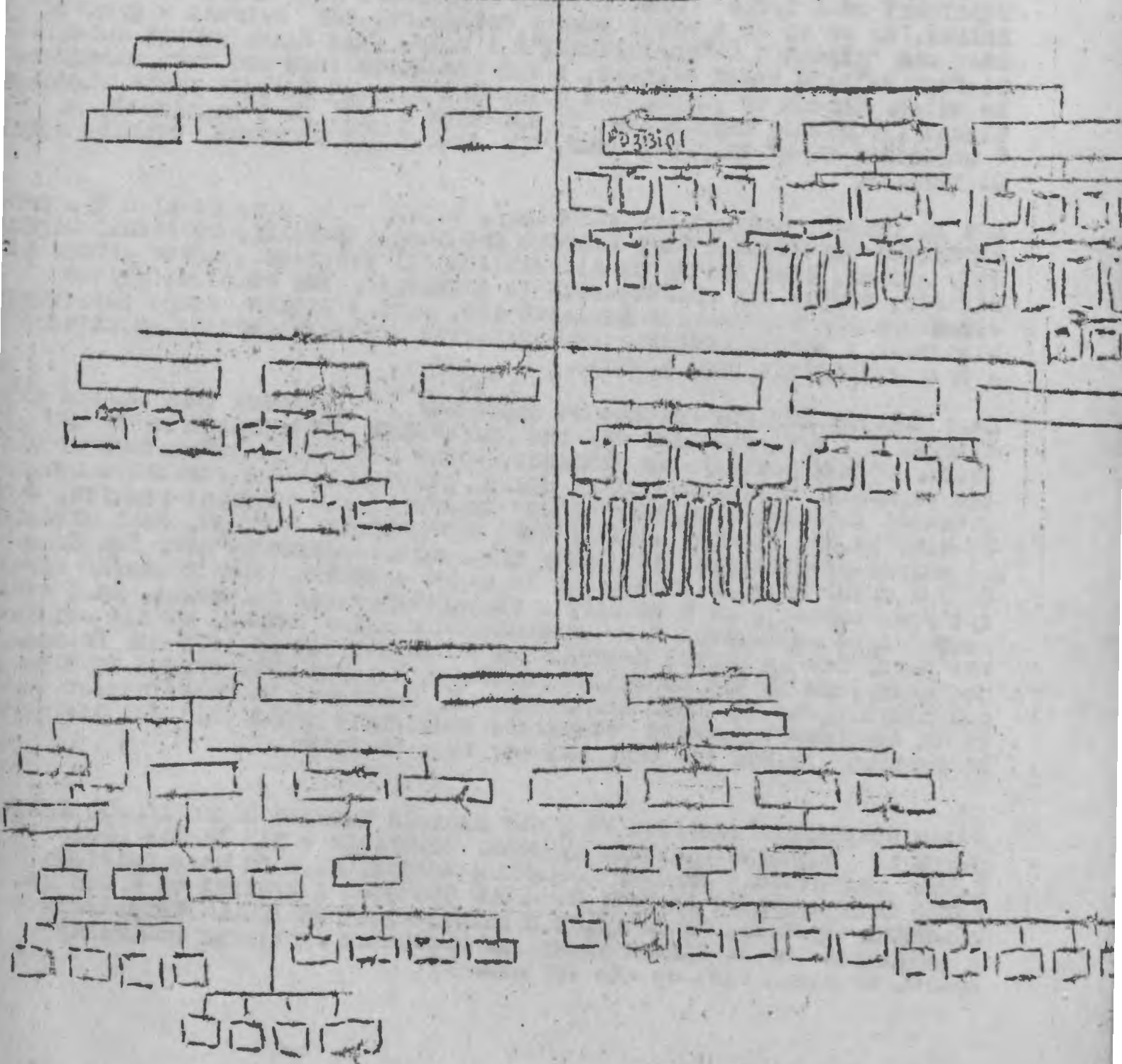
Тоді друге питання вже: чому Дивізія шийшла з боїв із тими великими втратами? Вина тут із одної сторони нездарного командування Дивізією людьми, що не то що з такою важкою ситуацією, але взагалі з фронтом мало мал спільного ("поліційники") і тому, коли більшовицька авіація розбила зв'язок поміж полками, а той одиницями вони вже його налагодити не вміли. Справи не упрощували відносини в самій Дивізії поміж німецьким відним (головно) персоналом, що чув себе і тут, ба і поводитися, як "поліційні пани" та українцями, що само собою не могли терпіти німці на перелід.

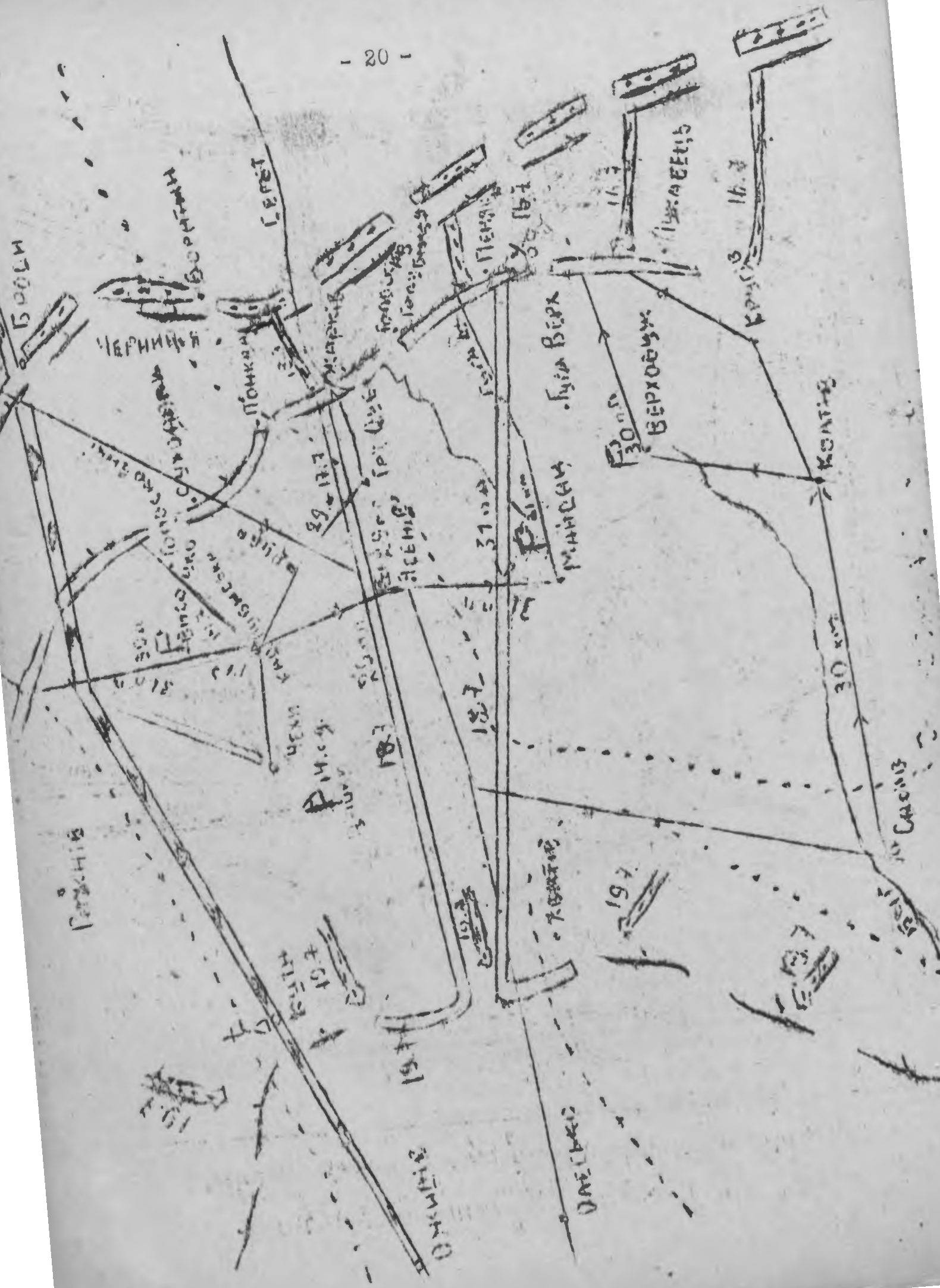
Щож до самого військового матеріялу, то він щодо боевого дула був першорядний: не доставало йому головно фронтового досвіду, що справно відбилося у хвилину, коли прийшлося відбиватися під страшним ворожим зогнем із літаків, танків від гранатометів та артилерії. Так само нещастунне загибання дів молоденькою Дивізією там, звідки втекли старі досвідчені німецькі. І власне найбільш деморалізуюче впливали картини втікаючого в безладді німецького вояцтва.

Далі терпіла Дивізія головно на недостачу старшин та ще більше підстаршин - і тут головний сук тих величезних порівняльно втрат при зірроті. Сотнями командували старшини, що не все могли вив'язатися зі свого завдання. Чотами проводили молоді підстаршини без усякого модерного воєнного досвіду, а групами те вже таки здібніші століці-рекрути, часто ніщо дивне, що якщо висув у бою сотенний чи чотовий, дана одиниця нормально розбігалася, бо нікому було надалі зайнятися нею. Тим більше, що той т. зв. жресний вогонь, що до нього звичайно вояк привикає поволі тут унавіч параз, в ще й до того в такому скрутному положенні. Далі стрілецьво дуже недовідливо було наорене до німців-бачучи, що ним затикають діри. Все це до купи причинилося до катастрофи Дивізії під Бродами. Не врятували її тут поодинокі героїські виступи одчайдушних та енергійних одиниць, як сл. пам. полковника М. Палієнка, що безстрашною смелістю та самопожертвуванням старалися засвідчити перед світом і історією, що українці вміють так само вмірати там, де треба.

Тепер втрати від"їзджаючи на фронт Дивізія числила около 17.000 людей разом із польовим запасним куренем. Вернулася з під Бродів около 2.000. Недоставало 15.000. Погососки ходили, що ніби мало світське р'ядіо подати втрати дивізії на 3.000 раненими і убитими та 5.000 полоненими. Приймім, що ці цифри правдиві - тоді ще 7.000 врятувалися з оточення та за малими винятками поповнили Українську Повстанчу Армію, що діяла тоді на цих теренах.

19. 1978. 1. 1

Із ароніки життя українських полонених в Азербайджані

С

Тутешня група українських полонених, це крім дрібних екскавів від різних німецьких дивізій, де вони служили, по волі чи по неволі, далі пристали при румунській чи мадярській армії - головню речки давнішої 14-ої дивізії 33001 СС (української ч. I) та великим допоміжним відділом, що стояли в Гальшому чи ближчому зв'язку із власовим-0.8.45 р. приїхав сюди через Бад-Амберг з над Різею 880 чоловік. У нових таборних умовах нелегко було розмежувати національну приналежність через баламутність у американських властей понять національної та державної приналежності. І так завжди чимало клопоту завдали - зокрема ж коли приходилося щонебудь розділяти поміж українців - німці-польксдейче з України. Аналогічно було годі визначитись тож в тонкощам етнографічної приналежності серед частини українців із мадярської армії (закарпаття) та румунської армії (із Буковини). Єдиним цементуючим національним чинником була тут зграя - греко-католицькі Богослужби. Не розвинути як слід у всіх були ще поняття національності і у складників. Тому числові дані статистичні - за змінятом останнім - тільки закруглені.

У грудні та січні відійшло з мадярськими громадянами на батьківщину около 20 закарпатських українців, а з румунами около 50. Далі 25.1.46 р. забрано і відставлено "кудись" около 500 радянських громадян, (серед яких числа і польксдейчів). Тепер залишились переважно українці із західних земель, що фігурують в урядовій статистиці як українці-польські громадяне, або як бездержавники (около 25) звільнено до цивільних лягрів праці около 130 разом українців, що вступили були до лагерьов після 1.8.1944р.

Зараз у таборі українців: 30 старшин та 450 підстаршин і стов'яців скупчені ось як: 3 Саде - 5 стр., 4 Саде - 217 стр.; 6 Саде - 28 стрини; 8 Саде - 1 старшина, 9 Саде - 2 стрільці, 12 Саде - 4 старшин та 226 стр.

Культурне життя, хоч від вересня 1945 р. умовили фізичної екзистенції стали стерпні - не відзначалося надзвичайною різноманітністю та рухливістю. Відзначається тут почасті відокремлення старшин від стов'яцтва із 21.9.1945 в старшинський кейдж.

Найкраще представляється під оглядом таборної хору, що дав досі за час побуту в Азербасі 17 концертів для своїх та (головно) для чужих, влаштувавши крім того мило Свят вечірню імпрезу та Левченківський концерт 24.3.1946 та ще водночас обслуговує церкви Богослуження.

Хор складає 25 членів, що мешкає з зльненням тих, що по 1.8.45р. на всіх під державною чот. К. Гнатюка - належить до найкращих у таборі та репрезентує українську громаду переміж чужинцями - знайомлячи їх із українським культурок. У програмі має хор добрий український композиторський репертуар ("Гуляла", "Закувала", "Задзвеніло", "Почаївська Богомати", "Ставок засну", "Птичлий хор", "Заєяло сонце", "Дзвони") світської пісні та кояд. Свій успіх завдячує перш за все енергійності диригента, що серед мало сприятиливих обставин (із пам'яті треба було відреконструювати партитури) поставив його на доволі культурний рівень. Для кращого розуміння чужинцями змісту, пісень-помагати поетичні переклади тексту пісень на німецьку мову. Не можна поминути мовчанок і виступи у німецькій оперетковій групі співака-соліста тельоса М. Селі-Малецького, що почесно йому заслуженого розголошу.

Взяли українці теж участь разом із іншими національними групами (латишами, естонцями) та німцями в виставці мистецьких робіт аматорів-полонянників - а саме: мистецькими зразками - візюрами українських народніх зливись стар. десят. Володимира Козьма, здобувачи призначення і одне з перших місць.

Душпастирська праця спочиває на б. полевому духовникові: О.В. Левицькому, що працює тут разом із німецьким католицьким духовником.

Табірова школа мало популярна: спроби постварити її на ширшу освітню фактову основу спіткнулись не тільки на неостачу відповідних фахівців, але в першу чергу на незанято велике зацікавлення "масогика". Ведені від грудня лекції англійської мови із 20 слухачів скінчились п'ятиома. Подібна доля і лекцій німецької мови. Ще нижча участь у табірній школі веденій німецькою мовою. У спортивній діяльності - живіше трішки участь / не лишень як глядачів/ у відбиванці.

Якби якийсь об'єктивний глядач-чужинців призирає з боку нашому життю, напевно сформулював би приблизно так свої помічення:

"Українці це меланхолійно-тихий народ, що любить багато співати і говорити кепсько кожною чужою мовою". Як причина такому невеличкому зацікавленню практичними фахами. Мабуть, що нікто не хоче рахуватися із нелегкими життєвими клопотами, вишовши з полону та уявляє собі своє життя на лад про опів Адама по рай. Самим разом очевидно мали б бути ніколи не скінчені табори УНР"и, а одинокою працею, писання чи читання безконечно-плитких новелок та вірших про полукіпки, гнілиці та товсті жіночі лідки / із обов'язковим наголовком "гомін"/. А в світі думають інакше: що один бухгалтерський курс варт десятих сеансів нехитрої літературної організації із чужою назвою.

"ЩЕ ДІВАГІЄ СІВ"

Із листів, що в редакційній скриньці

Примітка редакції: Містимо кривки кілька листів, що поблукавши по поштових станіях ІУ-го Райху, завернули до табору не зайшовши адресата. Ми дозволили собі їх відчинити й передрукувати текст - не міняючи їх правопису, ні форми - уважаючи, що може так дійдуть до дух і серцець тим, кому призначені

I .Лист

Друже. просиш мене написати Тобі кілька слів про мої таборові будні в Азербасі. Ти знаєш, я завжди мав з українських задач негос-таточно, бо я не любив тої романтичної слияности, що зветься літературою - і як добре знаєш - єдина моя гімназійна слабкість, що мене збурювала, була лемія. Не можу забути тої долочки, що хтось десь був кинув, що ще ніодин українець не починав інакше своєї громадської кар'єри не написавши на гімназійній лавці бодай одного загалляного зшитка поезії або не виступивши в ролі возного в " Наталці Полтавці". Тому бачиш, я завзявся і не написав ще ніодного римованого стиля й досі. Тому й від мого листа не надійся " закладної книжечки". - Як ми розійшлися востаннє на двірці у Львові тоді в липні 45-го, то як бачиш ділила нас різна доля. По довгий перепетія, що були враз не коротчі за ІЗ пісню нудної " Одисеї", причалити прийшлося в Азербасу, Табор полонених. Не ше слово відоме Тобі й напевно насуває асоціяції з Твоїм власним положенням. Друге - то враз те, що різнить мої бараки від Твоїх. Отже так поставити справу дуже влегче мою задачу - Гомерівського опису цієї завилонської вежі.

Я думав, що всі лягри скрізь на світі у всі історичні епохи мають однакову характерну рису: роблять зраження скинути на купу разом зі своїм лахміттям людеї. Наталованих у шісні битком набиті ворі, те кожний сарається нагарбати як мога на більше дощенок, бляшанок, коробок - повставляти їх у вистроєні рядами батерії, понаприбавати полицок. І головне, чого жажливо кожен не любить - це рухатися на інше місце, навіть краще. Може тому, що при тому пропадає дві третини наскладення цушок і понаприбаваних полицок. І дам: скрізь у всіх таборах від віків макуть у моді говорити про " свободу" і " життя на свободі" - зосім навіть не застановившись над докладнішим словняковим значенням тих слів. До доброго тону тому не належить ходити по таборових доріжках на прохід (будувало їх напевно не коротше як авопсов, пірамід) і " тужно" дивитися " на той бік" при тому зідаючи й заявляючи в голос (щоб усі чули.) що довше вже не витримаєш (" ох, ті нерви") і що як настане зеленіш, то напевно і т.д., що вже навіть клішки до дзоту в тебе закопані під підлогою. З той спосіб набуваєш легко полиску й чару свободолубного солда на полигоні (що то десь у якомись вірші дивився до сонця ясного). Там то дуаю різниться наш табір від вашого. з тим, що в нас тут в мого (трохи же завилоній, правда) говорити про те, як то солідко вирватися з табору тоді, як там десь у вас напевно віддає кожен - якби дістатися до Твого лягру, бо тоді, крім укрівсь-

ких консерв зможе набути мученичого вінця вчорашнього гоненого та гнаного. Усім ляграм від початку світа спільне мабуть теж і те, що ще там ніде, ніколи люди ситі не були. Тобі це не новинка, думаю, також. І ще різниться мій лягер від Твого: Тому, що людина - створіння із власницькими інстинктами - частенько можеш тому бачити тут на смітниках смилені постаті, що зобрають уеякі колекції бляшанок ("здадуться на щось") із "драймльк", "просідед чіз" на те, щоб їх потім - як збереться забагато - викинути і - знову зачати від нових. Іпрочим кожен залюбки вилічується в кублі (урядово ця скрипуча конструкція зветься "допшельбельт") Вісає трічі на день - найменше двічі. Зрана й ввечері на провірку ("цельапель" - чи не зредукувалася якась одиниця) - тоді робить те, що за нього нікто другий не зробить - їсть - і спить далі. На полуденок не все навіть сам встає: кумпель (за джуром) під каїстру миску підставить і подасть у ліжко. Розмв про "свободу" отже найчужіше почувеш тому в обох обох "яз-ловил" вставалних (єдина нагода побачити дріт) ввечорами можеш бути свідком, як народжується казка. У вечірній сумеркал люди-ті звичайні люди, що перепорпукть смітники за біклями, виростарть до величини гігантів - у власних оповіданнях про айнзаци і фронти. Дивуєшся, що ти міг дойти собі так поміж таких багатирів, не помітивши їх серед будня. Все було би в порядку якби не те, що я часом випадково бачив ту саму героїську описану подію і вона ніраз такою Symphonia Heroika не була. Починав сумніватися в найгероїчніші навіть описи, що в них дотепер вірив, бо починав підозрівати, що їх складено в лягрі, та ще й ввечером. І сказав би то, що в таборі скучно. Та ж тут Тобі на очал пишуться цілі складки такого цікавого роману як Гашель Швеїк

людина тут настільки "находчива", що більшість навіть у карти грати (огна з наголовніцх Дулова поаривок тут, - найпопулярніші: пербель, тисячка - не знайдеш книжки, де б на чисому скрайці не стояли виписані савда довгих "debet i haben") ухитрюється лежачи. Думаю, що в повоєнних словниках прийдеється справити фразу "висидів в полоні" на "відлежав у полоні". Але я повинен тобі сказати, що я був змушений змінити свій погляд на істоту воєнності: я завжди (обсервючи зарядження амі-властей) був переконаний, що все в світі це вилід випадку - проте придивляючись бараковому життю, дошукався до слідів доцільності теж. Являєш, як десь серед тропіків ролю грабарів грають терміти - так тут, братку, ролю будильників, ерго просітрювачів бараку відіграє непосидищий фавстівський рух працьовитих ремісничих рук. Живемо знавш півтора-сотнями в темних, як нори баракх (в Новій Європі тут були коні) десь від 8-ї години зранку десь барак гуде таким ритвом молотків, клепал, пилко, пильників, сокир, - що йому ніба гул Гейфайстової кузні міг би дорівняти (дуже нагадує американську джезову музику) люди пиляють, пилують, ржуть, відрізують, розрізують, рубакть, колять, розколюють, товчуть молотчть, клепакть, клеплють, заклепукть, дуплять, дзенькактть, брязкактть, иктукть, скригикактть, доббакть. ...Іринченків сльвник далеко не має стільки сльв на ті всі роли звуків. Як знавш, навіть такий невразливий на тони й музичні ритми чоловік, як я, - не видержук і тікає на дьвр (Ти ж певно пригадуєш собі, що мені ніраз не виходило, скільки раз я не брав ще на гімназійних вечірках взяти ту дьвричну секунду в "Реве та стогне" чи як мелянлолйне "Стоїть гова виская" завжди набрало трагічної закраски, скількиразів я долучувався своїм шокковим телором до зашого трля) - виковукть тут, братку, ку, зсачу: загальний попит (а де попит, там за смітовим ліберальним капіталізмом мусть повьитися й продажа) на алкміневої бронзолети (стверджук чмало поліонна мотивів аномальних із теми нас-тернаком розкопанями в крилосі - з бронзолеті доби) на напросиці

де на кожній мусить бути написано "Авербах" і вигравіровано бодай одне серце з монограмом. Серця становлять не менш важливий орнамент і бронзолет і тим спеціально відрізняються від шастернакових бронзолет. Матеріал цього куншту - це погані алюмінієві різунки й бейлд фляші. Другий менш голосливий цех становлять тут кравці. У попиті "цивільні" штани та блузки. Вирібничий матеріал: підшивки до військових плащів і головно швіцують "амі-деки". Якщо читатимеш коли небудь про мільйонові кошти удержання Америкою полонених, то знайдеш пайку того бюджету становитимуть коці. І як ще щось приводить американців на думку звільнювати полонених, то це в першу чергу проблема вічно бракуючих коштів. Аналогічно з черевиками. З тим, що попит тепер зріс на вітрівки-мешти / що вимагають порізати на них пару амі-черевиків-на підощки, та пару "коміс" фільняків /. Всі "удівителності" можна оглядати по нецілі перед і по Службі Божій під тутешнім бараком-"Церквою" / як колись "на Петра" під Сокальською катедрою /. До гордонів дистингованих салюновців належать ще само собою вуси й борідка / школа тільки / що американці мало зеркал привозять до табору... / із інших популярних мистецьких виробів слід згадати цигарнички / із кістяних ручок шіточки до зубів, аю менш удівителних - із держаків метлових /. Із кравецьких - шапки всіх фасонів: від йо-йо до американських тіп-топ. Духовий корм душам - паролі / тому, що полонений як і всяк лягровець - живиться не лишень калістрами /. Зразу те слово для мене / що привик був лишень до німецьких абстрактів на "унок" / виглядало чудно, як американська консерва із Ц-раці, тепер стало нудне, як заклик до американського вояка скочувати рукави перед москитами в малярійний теренах. А паролі є найрізноманітніші - склясифікувати не легко: перша й найважливіша категорія, що подає, чи завтра три зупи чи двішкави, скільки хліба: 225 гр. чи 450 / в суботу на два дні 900. / і чи є якась "шміраже" до нього чи лишень зупи й ніж. Ця категорія паролі не тратить ніколи на загальному інтересі і ще найреальніша, бо її звичайно найлегче справдити - вичекати до чергового дня. Друга категорія це на тему тютюну - чи він прийшов уже до магазину чи ні цікавить уже меншу частину лягровців, бо курці - не всі. А некурці / я до них належу теж / не переживає тих радощів у такій мірі, бо тоді як дадуть тютюн, то попит на нього менший і виміняти за нього можна далеко менше, тоді ж як його не приводять і за пачку можна було б здерти втрое стільки - то його і в нас некурців немає, бо проміняли уже. Так, як видиш, мої заінтересування тут у таборі зросли, включно до Смітової політ-економії. Але в Тебе там хліба теж. Третя категорія паролі, що переслата цікавити і стратила довір'я в іще більшої частини полонених - це чутки про звільнення / навіть і в ту паню, що говорить по-англійськи, що Ти раз було писав мені /. Так що з такими навіть не пробує показуватися, бо Тебе висміють. Ще ніраз не справилися. Підвели навіть ясновидців, що довгий час тут втішались немалою популярністю. Ноцями пробував дехто навіть духів турбувати такими запитами / чи будуть "ентлясувати" на англійську зону. Але всіх їх, і духів і ясновидців надули американці. Такі часи. Те саме можна повторити й на тему паролі про незабарішню війну з більшовиками. Четверта категорія паролі - цк про вивіз: свого часу полохливо-гасмичні: "С. В гавпткватирі. Я сам видів - п'ятирамені на автах, а пагони, як дощинки на хліб." - Звичайно питали, перекопували, матакали - підписували, записували, і потім частину горожан найдемократичнішої - демократичні видали. Дехто був навіть такий дурний, що зісунувся з глузду потім.

Назагал - паролі потрібні. Бо багатьом дають дуже вигідне повне моральне право - нічого не робити, ні нічого вчитися: / "Незасте, ті нерви. Ох, ті нерви." - і Твій співбесідник хапається за голову /. У вас там, думаю, напевно подібно. Бо люди за всіх часів, усюди подібні.

Щитаєш мене, ще як серед тої Вавилонської мураші наш Іван не інакшій від нашого Івана з-перед двадцяти й сорока років. Має всі добрі прикмети всякого таборника: не любить щоб його рували і сам не любить рухатися. І ще має свої ширі українські прикмети. Серед усіх тутешніх мурах помічась соціологічну тенденцію, згуртовуватися, триматися купи. Тоді як наш Іван не любить бути в купі - волить критися розсіяно поміж другими. Спитаєш, чому. Він завжди тої думки, що там легше переховатися від усіких можливих бід і в першу чергу можливих кривд, які сипалися б на нього як із Рога Обильності, якби він виступив під власним іменем - бо весь світ очевидно заприсягся на його кривду. А також поміж другими - другі постоять за свої, то й разом за його права. А як в тебе там. - Таких тенденцій не помітно. - Як у демократії. - Звірки так. - Іван не гає. Але недоговорено подумайся що Іван там у відшальованім дошками своєму серці таки потроха помариковує - нащо то він читав "колись за стодолею в крапивах / або тато не виділи / "Дзвіночки". Бо якби не ті "дзвіночки" то був би до Авербаху не долетів. Але Іван недовірливо мовчить. Тому він підозрливо до всяких "Вунрів" навіть / і пачці не вірить уже / "Ліпше напишу до свого "бавора" - може він має для мене місце..." А чому. - Бо Іванові говорили про "чуда", що існують у світі.

Як тому двадцять років : "Гех. Темна наша батьківщина"...

Здоровлю.

Твій Ідф Ч. 6,000,215

II. Містимо листа, що обійшовши всі українські табори в Німеччині завернувся назад до табору полонених.

Дорогі Вуйку. Слава Ісусу Христу, а низадовго, жи так як ту тота пошта ходи, то вже можна буди Вас повінчувати з крашніков, пасков і ковбасов Христос Воскрес - Воїстину Воскрес. Довідовімеї від Гриникового Гілька, жисти свій гадрис в газети пустили, жи шукати всех знайомих і рідних і швагра вобізватисі до Вас. Том си подумав, жи сі дуже радуєти, як і я до Вас напишу. То дужисти красно зробили, жи питаєтисі за своєм швагром Цилипишиним Іваном - я з ним служилисмо в їдним ригіменті. Ни розлучалисмосі з ним ще відтогогіниньки, якисмо разом виїхали до войска з Магерога. ще си нинька сплакну, спімнувши тоті красні шлова, якимисти нас тогоди від того Вукраєнцкоґо коміте ту прощели. А я. Як нинька памітаю якести ми і друкували на машиньці тоті бицільшайни і як вім тогоди купив для мої Касунькі від Вас тоті цялові, жисти аж з Кракова привезли. Ніяк сі ни хтіло відчини пити гівчиско, як вім від "їжджєв, а на тії бицільшайні паньчих не давали. Гімзіло ми цілими днєма. Том тогогінинька видов всі тії гримі цари, мим си був привіз зара по польські войні від бавора тай вії, жи за Ялівку з контигенту-. Шо то типер тоті бідні там під тими більшовиками робіт. Гирко певньї гаруют. Ага то видити з Вашим швагром віс мо сі ни розставали, трималисмосі купи цілий час, аж нас розгілила більшовицька кулі під Трайтманцдорфом. А смо си так нираз мітикували разом, шо то Ви там типер поробляєти бідні, кількосмо си йно спімнули в тих штилєнках тоті Ваші красні примови про Вукраєну і тих кнезів і козаків, тогоди, якесмо від "їжджєли. То Вам типер відписую, жи сі зі швагром ни здийбити більши, хіба на Всафатові долині, бом го сам поховав власнінинькими руками таки там в Штаєрмарці. Али ми відпишит, ни кримпуйтисі, Вуйку, жи я в лягру, бо ми цісами дуже туво немно. Такої нуди дістаю, жи ну - як си роздумю жи вже не маю більш краян, йно Вас. Бо туткай дістав якосьту ірипилиці в Михайло,

лист, від свого стрика, того жи був за німаків тройгіндлером ві Львові, то пиши му, жиби сі стримаєов писати до него, бо він сі старає за шифкарту і асідивіт до Бразилії тай ни хочи жиби сі вунра довідала жи він має когось в лягру. А Ви сі, Вуйку, ни кримпуйти і напишіт тих пару слів чис від чісу, бо м сі ту дужи стужив за свов мовов. В Ви-сти ми сі пишили ідні на тім світі. Бо шо з тими, жи під Мики-тов друшовим тай Йосифом Вісьоровичом, то ни знати, ци живі. Гай, гаєн чі то були чіси тогоди, якести говорили до нас там на стації. Али як то кажіт: пирибулисмо пайщину то пирибудим ше й конституцію.

Тай ми ще напишит, як сі там має вуянка, Ваші Марисі, ци і ни треба возити до доктора, бо смо ту читали. В гезетах в пас тирских посилаіях, жи сі панінки дужи публічет в тих гуртомжитках. Іно і того, хрань Божи, ни кажит, жим таке писов, бо би сі цужи вжи-лувала на мени.

Пирипрошу Вас, може м ту шо неграматичні написов алім скінчив но штири клясі в Магерові, то сі ни дивуйти.

щоздоровлею Гас там зі всіми украсенціма з Великоднов Пасков. Кристос оскрес. Мое поводзені тутка добри, якого і вам зичу.

Іван Бандэ.

Лист мав дописку на конверті :

Ш. І ше уривок з листа: одного з тих шо не про оять через вцензурне циділко прагматичної випадковості намадків безсердечних пуритан, од-ного з тих задотно-авербахівських. Адреси нема подано. Може він, адресат, залишився там, де мелянхолійне голубе, баранцями закучеряв-лене небо призирачться собі в зажурених Дністрянських хвилях. А можв йому так само зозулею кує серце на забороні тайгових борів із "грустного" сівера.

"..... На обрію видніє пасмуга Чесього Ліса / ах, Господи, скільки ж іше нам тої екзотичної географії призначнс відкрукувати на цьому "за-короткому" віку. / шо на південному сході зливається із голубими далями Тевтонського неба. на клаптику баварської землі замкнув Золоту Волю колючий дріт. Гей, ви шо знаєте, мудрі, - од-кажіть - чи взагалі існує на світі те, шо "волею" звать, чи це хтось божевільний признав цю фата-моргану. -

Сюди прибій після гігантної хуртовини на океані загнав сколену дощину з українського судна - жмійку полонених. Тверді картини, де очі бачили й бачать обнаженими зрештою прищмінковані прикмети того, ця гола правда зашнурувала нецовірчивістю уста. І тільки очі, коли їх ніхто не підглядає, зраджують синім небесним далям викохані материнською грушю жемчуги. Як монотонні сільвети часоєих, обступили душу в одне ті самі німі запити. Нев-же не бачити більше запилених подільських шляхів. Гей, ... коли одючити .." Ти ж бо вже й "народився" нам тут під охороною куле-метних цівок, ба й воскреснеш незабаром. І облітала тоді думка як сивая зозуленька - усі сади. Мідрий вечір, милий вечір. А коли то воно врешті затягнуть "А вже весна воскресла... - а шо ж ти нам принесла". - і цей, віками вже тужний, оциданно-незакінчений кінцевий акорд заступлять мажорні хорали. Коли врешті запалять Скити на горах вогні перемозу Оромудца. Всупереч консервативним, легіти містичним лобам і шовковим церемоніяльним ціліндрам... - Тоді не тільки зашнуровуються добродушні слов'янські губи, але й уперто затискаються врешті розцілуватися з кожним готові, щоки. А з зіниць никне Голгоста

полтавської синяви. Роз'ятрується темінь сгошувених комонників...
Хай і не бачити затрашнього в"їзду в Єрихон але ми будем та робоча
колона, що промостить на стільки то ярців шляху вперед тим, що приї-
дуть по нас. Прийдуть уже не тільки з добродушними піснями / що в
них можна знайти навіть красу /. А вони прийдуть . Бо віримо в дядь-
ка, що ходить за пльотом, та істиком у правиці оббиває чересло ..."

Твій Кдс Ч. 6,001,381

Українські видавництва по цей і по той бік Океану прошені передрукува-
ти, може адресати відгукнуться.

Кель ми прийшла карта

Прийшов нарешті той довго вичікуваний день від'їзду. Скоріш ніж здавалося.

Востаннє проходив кімнати. Пробігав позадливим поглядом знакомі лінії о старючки, - хотів закарбувати собі в пам'яті усе, щоб на довше осталось тепла від приютливого домашнього гнізда. Чимсь млісно теплим несло із кожного кутка, пряло золоті пасма в минуле. Невітні нитки споминів в'язали його з кожною дрібничкою, не хотіли рватися.

Старий / припорошений трішки в одному місці - стирка не засягнула / - фортеп'яни привітно усміхався білими клявішами, височував ноги, не давав пройти. Змахнув ще сиву латку рукавом.

Обдивляв усе: полинялий килим, образ Пречистої / він нині був якийсь інакший, не той, що кожного ранку /, стіл - де кожна пляма це котресь не таке собі просте "іке" із алгебричних задач / мусів зводити не раз не одну виміну поглядів на тему невтручання незаінтересованих у Архимедові мегитакції /, далі-риакі олівцем на дверях - його щорічний ріст / прийшло йому чогось на думку, що він повинен бути вже доволі високий / В куті несміливо тулилася за піч його шафа з книгами. Відбивалася в зеркалі струнка панянка - гітара, та великий темний годинник на стіні, не цікавлячись нічим на світі індиферентним, рівномірним "тік-так" про себе відкροковував час.

Призадумався. Зір йому впав на олів'яні фігурки жовнірів, що незавважено для нікого призиралися горді на свої струнки постаті у зеркалі із туалетного столика. Усміхнувся. Нагадалися колишні дитячі іграшки: баталії олів'яних істот, криваві січі, олів'яні інваліди по війнах із лютим Петром-царем.

Із урочистістю стародавнього лакея, хрипучи правили серед тиші, вдарив годинник шість.

Здрігнувся. Обірвалися нитки споминів. Щора до поїзду. У вікно кокетливо заиграло липнєве сонце, прижмурюючи від світла очі.

Підійшов в останнє до батькової знімки. Довгим, німим поглядом попрощався. Силувано переступив поріг. Ще раз оглянувся. Хотів врізьбити в пам'ять усе та вклясти поміж пам'яткові фотографії ще одну. Враз стало йому чогось смішно і він рвійно затраснув двері. На все.

* * *

Проїшло три роки. Бказівки годинника минали шосту. В альбомі споминів ожили яскраво-тепло стіни рідні, а сонце, / як перше / жмурило очі крізь дроти до бараку. Нагадалися олів'яні жовніри зі столика перещ зеркала. А потім пригадалися / як із альбому / знакомі обличчя в шеленяво-синіх одностроях.

Від Ваграйну по Ауербах

Від редакції:

Мусимо документарні матеріали записаних незугарною рукою заплісніло-пожовклих листків, що їх знайдено під сінником у б. О. сотні, викидаючи гори бік під час генерального чищення по тих, що були при війську від 1.8.1944 були відпущені з табору. Автор невідомий нам ближче Гаврило Самовидець. Тому, що в цьому оповіданні можна знайти повні оберемки матеріалів до мартирології укр. скитальця на чужій чужині-скитальщині. І щоб як хтось у майбутньому перевидаватиме Печерський Патерик мав нову копію драматичних сторінок "Поза межами болю - і порадою кухні" - публікуємо.

СИНOPSIS, Сиріч, Кройника Люду православного Малоросійського,
списана з пам'яті Гаврилом Самовидцем.

про зіло героїчні трагунки Івана Рубанска серед окопностей
страшної недолі і не менш жалюї долі, що його сила від Ваг-
райну, після того- як його розбили під Сельдбахом.

"Джирмені-сиррендер дей" / на східньому фронті 7.5.45 / застав 14"у
дивізію "Галичина" / перехрищену в грудні 1944 на українську Ч. 1 /
на південному вітинку східнього фронту " на схід від Грацу. Доказати
треба було не легкої штуки тактичної: лишити більшовикам фронтову лінію
самим же ж утекти до менш демократичних альянтів - на захід. Тікаючи
спішними маршами разом із іншими німецькими частинами, що пробували вла-
ти те саме пропало всяке чуття поміж поодинокими одиницями дивізії,
а той ланками в "сднань. Спасатись на власну руку, бо кожен здогадувався
приблизних можливостей російського полону. До англійців. До американців.
- за всяку ціну. Кожен повіряв надалі тільки фірунгові своїм власних
ніг, завіряючи їх евентуально першому ліпшому рідше залюдненому ван-
тажному авту, що повзло серед потоку інших на захід. Очевидно не так
довго лишень, доки воно не зупинилося при найменшому " затверженні"
Тоді хвилі карних учора пруських голпітів, обвантажених " клямотами"
/ додому./ лишали позиції при хвості присталої валки і обсідали
такі ж самі на чолі. І так аби вперед, тільки б позачити по англійські
уніформи.

Стрілося декількох із псаючої / усіх"ніке віссен" дуже легко пізнати/
то звичайно - тримались купи і перепоїчили со'ї найнесотвореніші істо-
рії про відкриті рамена повітати в Силькермаркті, Клягенфурт, Шандрука,
англійців та комітет / як звичайно в Ульмі. Та ще й про те, хто це по
дорозі згинув. Зчаста проте кільканадцять км-ів далі впереді ви стріча-
ли нежданно серед курбілиць клунків та людей на якомусь вантажному авті
не одного зі своїх добрих знакомих, що за спокій його душі ви вже
були отченаш відхарамаркали. Люди переповзали через непролазні піднебес-
ні звалища Альп то на руках то на плечах / ті самі, що вчора не виділи
і не лізли на гору вище а Кайзервальд/. Перепливали через рвучкі гір-
ські річки / ті самі, що їх вчора довго треба було переконувати, щоб
влізли в балю повну води/. Як. - Не те самі вони відповілі. дати
не могли. Мабуть таки страх плодить найбільших одчайшувів. - Несміло
вилевали з-д лісків і питали, чи ту американці чи руські.

У Тамсбеку / Зальцбург / розійшлася одним дорогою на Сілях і на Ріміні, а малій часточці / із загального числа 22.000 голів - бо з крисами рахунок не вийде - з дні капітуляції / на Раштат під американських 49 зірок " по Ауербаху. Незугарна таблиця звела тих усіх до Фляжав, - минаючи таку саму безпризорну власівську групу - що з розпуком французських аристократів по революції 1791 р. на еміграції ловили останній мід / кунстгоніх / бо і так далі жде безвиглядність Літанської Конференції. Але вони того не знали. У нас теж сидили серед тої групи 200 людей найфантастичніші оповідання: ждали як люпство колись якогось Месії. У міжчасі із гір стікали потічки розполошених учора більшовицькими танками. Хтось хто вів коня і той пресеті полетів стрімголов у гірські безвісті. Але людина витримала. Бо вона мусить. Коневі вільно було так просто розв'язати квестію ситальщини. І 4.5.45 ці зішкрапки перекочували в вузьку, як шийка від фляжки з шампанського долину - Ваграйн. Іли конину / 200 гр. сирого на полоню та 20 грам сушеної картоплі / само собою в террії / кляли німців / бо крім літанії довчі в вони і тільки вони напевно не чопускають говорити нам із американцями/. Бо якби так предстарити тим свої болі - прецкласти делегаційно " / ластовану історію Українського Народу " проф. М. Грушевського в однім томі хай / із 1919 -го р. / по англійські - ну, то вони напевно б приймали автом / як до Бухенвальду / забрали всі на авто, посадили на шиф ну і з парадом довели до Америки. Так думали / тепреливо ждали. Повірте, нема нічого більшого на світі, як уперта терпелівість нашого дядька, коли він вірить і жде. Отде віра і німецька фельдшармерія згромадили в Ваграйні нас коли 600. І коли врешті американці набрали переконання, що з гір не стече більше нічого, а навпаки, як при кінці світа - потічки завернуть назад / "мадфер-флегунгу" не бавали. / тоді відкоркували фляшку Вагранської долини і братія рушила зі западеними животами, надією - / вже менше на Америку але богай на " енглясунг" і на бавра в Німеччині / розблиснутими очима із гір до залізничної артерії. Первісні віручки потроїлись / на около 600 / покило залишивши в горах тільки перше захоплення новими панамі і всяке зарплення зненагідженими горами. По дорозі - сцени з освободженнми, п'яними не тільки самим визволенням - " остами" / у нас їх давніше - " советами" /. Були і 3-повертові лайки на адресу всякої бандерівської сволочи та спроби топоти навість фашистів у Мірі / тим разом - географічному / . Червоні великі звізди їм на кляпах та п'яне геройство мали відкрити їм за два роки менше робіт для: " батька" . / за те, що колись сміли були засумніватись у Ханаан чи Едем партії і далися завести в капіталістичне пекло, звідки всякою чумою тоне. Ті крикливі пописи мали їм скоротати політичну кwarantину по приїзді на рідину.

9.6.45р. прийшли ми до Еберфінгу, біля Розейнальму. Уперше ближче познайомились із американськими консервами і танками. Одні і друге вийшло проте на здоров'я, бо наші милі опікуни - німецькі старші брати відділилися від нас " не беручись нести відповідальности за такі елементи " - і - залишили нас під опіку американським танкам. Через неприємний інцидент / розбито на залізничній станції загон із американським військовим добром, ящиками, консервами - ну а що власне тоді на стації одиноким примітнішим транспортом був наш, ну і що принадкою знайдено серед наших " хлопців" підчас ревізії занадто багато таких консерв / не могли зрозуміти, що ті консерви не стоять у жодному зв'язку із їхнім голодом / - то німці відділилися. Провід новим табором перебрав сотник Володимир Козак - як найстарший чином.

Долина над солодко-теплим водним потічком не належала до найприсмі-
ших, нічлігових домів. Воші плавали не тільки на воді. А в очах
чорніло не тільки від сліпучого червеного сонця. Почалися перші
уроки навчання нової мови/магічне на всі можливості ситуації
"окей"/і безпосереднього вивчення нових панів. Що духова набутова
родиться аж коли напхана матеріяльна база та про те показувало па-
сивне відношення до "таборної варті", що під гаслом "палім та-
борної вогні!". до ліса було досить близько. /гляди: довга як
Великодна ковбаса, інавтораційна мова Мгр. Максимія/мала розградити
голод-душі. Про найкращі навіть зусилля чот. Парка /розповідав
"віци", що від них уже тисячу років тому рвалися людям кишки від
сміху-отже випробувані/та інших музично"вокальних точок /що
мали - як Сиренин спів Одисея заманути невгнутих вартових від тан-
ків - для "фратернізейши"/, то крім кількох омлілих на місці та
угризливих споминів та промови інавторатора, на все /крім їди/
збайдушнілу публіку більших вражінь іпреза не записала. Не легкі
покотилися дні і на новому місці - на Рігзе, біля Мурав. Привернуті
гальсунг/"мілітеріше"/мало потогали нашої історичної давнини у
хвилинах горячкування привиджувался в тих конструкціях Січові
Курені. Інші знову/напр. чот. Скїра Ясько /із гордістю плазува-
ли всім принагідним візитаторам/що приходили були бчевидно з кули
діловітїшими заінтересуваннями: - чи припадком добрий, милий, ста-
рий знаомий законспіровано не кушить, заховавшись від дим - все-
виджущого ока курця/усю подібність у мініятурі геть по подробиць
- до поцільської стріи - тої зі соняшником /але без задника./
проте вони всі ті підтягання на "струнко" і "направо глянть" тих
хат-ще найскоріш нагадували собачі барлоги з рачкоюм вилазом.

Але в життю людям не можна недоцінювати ваги райдушних красок
фантазії - що інколи відіграють поважнішу ролю на хід випадків, як і
найлісніша дійсність. Отже: тамо силахом і страждахом психічною
мукою... велією спомянувшє всі ті прелесні сласті Словащини і
Штасмарку; а то і наших іїдних національних галицько-всеукраїнських
пирогів.

Можна було насолоджуватись романтичних красвиців на баварські Альпи
і на розлоге озеро, що шепотіти могло вам вечорами у нязу майже
під ногами про найромантичніші речі. Але думка завертала вам кон-
секвентно до того самого неблаганого умовного речення: а що було
б /якби ті сині гори /о ж як-би ви знали, як люблю я негалі
гори.../, отже-якби ті сизі гори перемінились у велику/бодай
таку саму об'ємом/стирту пирогів /тема бачите не нова; прось як
у Чапленковій повісті/. Суєтїтесь, бо не знаходите собі місця. Та
бо тоді сталося б недасть. Не витримали б тих 700 голодних ротів
від гураганного галолу ні американські танки зі скорострілами, що
дрімають на горбах, ні озеро, що розцілилося впоперек до тих рір
//боно б у тому випадку, думаю, перед рейтками І4-ї наперно з
жахом утекло на боки/. Ну але, що всетаки світ - це логічно про-
думана конструкція-, то такого не сідлося і ви з долею відліха-
сте. Тільки оживлена думка довго працює ще коло того мотиву-гої
пирогів.

Від Еберфінгу різниць було ще більше інших: над озером у шубарах
та в засмердженій плиткій воці жили п'явки.

Вправді не легко собі пояснити, з чого вони жили вперше і як
вони співали причіпитись по сонцем на пергамен обсушеної шкіри,
розвішаної свїт са на ребрах/знаєте, я тоді вперше емпірично наг-
лядно узнав скільки лїдина має ребер./- і глянть не тривало довго

і вже тельбухатіли. Вихопячи на озеро ви б ніколи не сказали, що вони можуть бути в тій гойній і голодній воді. Але вони проте були. Це очевидно давало моральне право більшості не хотіти митись місяцями. Лежали отже по будах/ куренях чи там стріхах/ і мріяли, що було б якби і ті гори макітрою пирогів стали. Але гори не стали і вони мріяли далі. Тому то й огинокими імпрезами дужової розваги на ширший масштаб буди денні / тільки денні. І ніодного вечірнього хоча б / шаборові накази/ сима суммарум було їх около 67/ Personae dramaticae мінялись та назагал найбільшим "взяттям" тишилось виступи сотника Бойцуна. Поважні, ароматично напружені ролі грав полк. Ортинський. Авдиторія завжди була німо-засугерована, коли він появлявся на ко-турнах і плював балак.

Проте слід віпмітити, що навіть серед таких скрайне несприятливих об-ставин назагал, українці засвідчили свій здоровий оптимизм перед історією. На загал не втрачено віри на краще майбутнє і на звільнення. Не вгавали і надалі розмови на от-от близьку війну, на авта, що зараз десь із-за горбків мали виїхати і привезти для всіх американські уні-формы і, що важніше, американські бікси, що за них зрештою так дорого треба було платити годинниками / "wristlet watch!" / та фото-апаратами " / camera " / . А що українці на всіх етнографічних націо-нальних землях в Україні і не в Україні сущих - однакові / без расових і віроісповідних різниць/ то само собою, що так думали не тільки ті, що сиділи / термін непідхвятий, тут краще: "лежали"/, а і ті що приїздили. "Покшепеп"ене серц" не втратити свого знахарського значення зі смертю Сенкевича.

Тоді впреше появилася те нове слово, що тепер набрало такого всеохоп-люючого вжитку - пароля. Найбільше пароль про "етлясунг" - із ні-мецькою педагогічністю навіть кожний укомбінував собі всі відповіді, відписував адреси - куди хоче бути звільненим / На бір-жевому ринку вдвоїлася папіросна ціна на адреси "ангигериків"/. Невсипуши / навіть у обідню погу/ "полковий ад"ютант" чот. Ратич бігав по будах і зловивши за ногу власне солонко-півсонно замріяних шиців, що возили фафлигу йно, із 14-ї / українська Ч. І/ випитувався за цілою умарою п"ятициферних нумерів. Діло не просте, бо не один із них мав тільки на чотирьох клаптиках зношено-запаченого паперу виписане солтисом у Рафайловій своє прізвище, дату уродження і згад-ку про хрещення і воно було так просто довідатись, як і ще крім "Ава" кликали його в його рідних Дідько-добраніч кажичах. А тут така копица "ляфенбер" нумерів. - ледве чи і Гавс би їх запам'яв".

Найвигідніша річ воно бути в полоні ад"ютантом або банчужним. Там уже краще: або командантом полку- лягру, або сотенним- або звичайним шицою. У перших двох випадках маєте багато відповідальности і нічого до ро-боти, у другому випадку ні того ні того. При війську воно трохи інак-ше. - Ці наші цінні життєві помічення хочемо передати у віковий досвід усім українським національним грядучим поколінням - якщо вони коли - небудь попадуть в якийнебудь демократичний полон. У найдемократичні-шому полоні ті речі мабуть виглядають трішки змінено.

Але, що само життя на щастя має свої дороги крім визначених з-гори "Durchgang nur hier! In allen anderen Stellen strengstens verboten!" то очевидно ніч-мати бачила відважні реїди сміливців поза обсяг виз-начених границіями антретепляців / "площ збірок". В доколишні

села за хлібом та в манливі шнурочки зелені: шіль за бараболою / Наплечники можна було набувати на "овечерніх на розоріжних схід-
ніх Тоггах". Головами краще, як колись на фронті чи то на вишколі / бо ж ми нація в ґрунті речі - "нікс бум" бум "/ крізь нашіпсований
стійками "кессель" кількох перстенів вагтових / до американці самі
прецінь мусили виспатися, ба і їм коло шатра стояв стійковий німець,
щоб була хто скоростріла не вкрав / . Найгірша розпука брала, коли при
повороті з ескапади пришлося потрапити з наплечником у рук таборовій
поліції. Не то, що відібрали все / . подроблений навіть хліб хитрому
дадькові зі штанок витрясли / але шей побили. Тільки наплечник назад
віддавали. - породний / .

Тале вже ж найгірше була своя таборова, як ви прийшли в не без наплеч-
ника від німецької. Тому нераз зависливо дививсь очі вагтових- тих,
що творили внутрішній перстень - на тих німецьких, що стояли на зов-
нішньому персні стійок - А наплечники бували важенькі. ...

За те ж кому вдалося / як того люди доказують - бігме не знаю / із
обладованим верблюдом пролізти крізь вушко вагтових - тої із золота
/ якщо не пив, бо там не було - крім води - що / то богай його збирав
у шкарпетку. Не було на купецькому ринку товару, якого б не купити
за 5 картоплин. Вся інша маса експлуатованих, що або була занадто не-
здарна, щоб знайти собі крім регулярної, раз-у-день гарячої поперченої
води / 600 калорій / якісь бічний прихід, що не мала в цваги, чи
мала надто багато слухняного "дрілю", щоб зламати денний таборовий
наказ Ч. 15 / про пересування границь табору із лінії: правий біг ями-
суха верба над воєю над воєю до лінії; лівий скрай ями і зриваний
смерековий пенюк / або що не могла заосерувати посідачам живносте-
вих ресурсів ніякого інтересного товару, ні - що не мала вреті нія-
ких. ні близьких старих ні далєких, пристаркуватих мокро-носиць жен
/ можна було і в стручних німок, що проходили дорогою / знаємих, що
могли б були врадувати своїми вірвїчинами / із вузликом... / - то т
жадна парс повернулася до збирацько-риболовної / тотемістичної / циві-
лізаційної доби Homo-primigenius'a. Збирати слимаки
ранками / ранками / бо їх найбільше появляється в траві / і вагили їх
сполудні / . Переконаюся, що наші пра-пра-предки з ледової доби, мали як
волі вироблений смак, делектуючись добірною смаковистю скоек. Незг-
ше воно кулінарних смаковиків французької кухні. / Уто мав більше
терпцю і оптимізму сїдав із довгою кабіною над озером і сидів від
рана до вечора, поталаючи в смаковитих споминах великодних вирогів,
чи 20-ти ратункових меню у "Вігаміні" / Косциска 8 / , навіть тих
обідів із "бе-бе" студентської харчівні на Зем'ялковського. При тому
- йому самому і десяткам інших таких із довгими кабінами - видавалося
що ловить рибу.

І люди були навіть ситі тим. Бо була ж прецінь надія / невеличка вправ-
ді, але була / , що ануж знайдеться ще якась дурна риба / заплуччи зовсім
логічно за аналогією до своїх власних досвідів / . А найважливіше твер-
дять суспільні психологи - це для людей надія. Коряться так лєрго на-
віть найдурнішим і найбезнадійнішим по'янкам, як довго є надія, що
ануж буде краще. Пропадє надія - пропав і суспільний спокій.

Крім того заїснували проти себе найпротинворечніші суспільні класи.
А де при капіталізмі - / і на горбках же стояли американські скоро-
стріли. / учить 4-та глава кратно курсу Історії ВД / 6 / - заїснуть
такі протинворіччя - там революція члїпне на голову як у касорині спіла

грушка з гнилиці. А при тому ще й історія з надією. Серед одних, кому вона потрохи рвалася / ані Червоного Комітету, ані шифкарти, ані уніформи. - а за те порожненьке як шопи на переднівку черево / то вибухали різні " мідні " бунти... Але більшість таки жила нею / стара приповідка про стару панну, що до самої смерти звалася Надєю / Українська нація завжди була непоправними оптимістами / . І таки надіялись далі: хто на звільнення - і ті такі дочекалися терпеливо - заїхати через Бад-Айблінг до Авербаху; хто на американське військо з тими було найбільше мороки, бо паперу відчувався брак, а подання має свій прийнятій формат. Писали петиції до самого Айзенговера з жалями, як вони голодували в 14-й / Укр. Ч. І / як вони тікали із кожної армії / яка тільки існувала займаницька. / як їх силували / як сироту заміж / - і врешті що тільки мріють собі захити демократичним вояцьким життям ковбоя Кнайтед-Сейтір. Тіж теж заїхали до Ауербаху. Тільки невеличка частина здорово - на хлопський розум - думаючих - поставила все своє та своєї нації майбутнє на одну карту - на свої власні ноги і дала їм своєчасно знати по дорозі до Авербаху з транспорту, що причалив сюди 3.8.1945р. / або 3-го місяця Ліяспори / .

х х

На цьому вриваються ці листки героїських страждань Українського Положеного скитальця - з тих, що врешті діждалися сповнення залушевних бажань тільки в одній половині : відісталися з табору полонених, але не дісталися табору УНРІ... /

О Г О Л О Ш Е Н Н Я

УНЕВАЖНІЮ мою виказку національ-ної приналежності, виставлену Українським Допомоговим Комітетом для табору полонених в Німеччині із грудня 1943-го року на моє ім'я, загублену в старшинсько му кепці у першій половині листопаду 1946 р.

пор.б.поль.Армії
Кувашевський.

Чи Ви вже бачили . Появився найновіший підручник городничого мистецтва п.н. " Як кобилу доглядати, щоб лошати добрі мати." - написаний довголітнім практиком чот. І. Шкірою. Цей енциклопедичний підручник це приятель кожного фермера. Можете знайти у ньому всі можливі поради : як зладити собі токарню , шведський

і кравецький варстат - і як виробити собі крім капців ще й життєвий успіх. До книжки долучений - укр. еспанський слівничок найнепотрібніших у сільск. господарстві висловів. Коштує тільки 1- РМ. Замовте відразу 2 шт. і для свого сусіда. Буде Вам дуже влячний .

С к у п о в ч ю дитячі мешти, суконки, черевички, сорочинки та пеленки для моєї 5-ї ще ненародженої дитини. Плачу всякі можливі ціні .

Мгр. Прав Мусій.

Друже.

Якщо Ви маєте лице і час від часу його вмиваєте то потрібно хіба й витерти його .

пам'ятайте, що всякий галантерейний вироби: отже рушники торбів і торбинок для всіх, хто по звільненні думає удатися до табору "ГНРА" - достарчає небагато заснований кравецький варстат М-гра прав. -ра Роменіловича (Давній адвокатська канцелярія) Солідність. Якість. Перфекція.

За зміст і за наслідки цієї рубрики Редакція відкасується від найменшої відповідальності

Посмертна згадка

Ділимося сумною вісткою із українською суспільністю в краю й на еміграції, що в таборі Ауербах (Баварія) помер у перших днях квітня 1946 р.

біл. п. ІВАН ДУРНИЙ

Заосмотрени Найсвят. Тайнами Покійний був активним членом усіх українських політичних економічних, культурних та культурних товариств, усіх українських політичних угруповань без огляду на орієнтацію, де виконував усі т. зв. заткаї дну завдання. Останньо був членом, прикладним старльцем добровільної Дивізії "Галичина" № 14 (зкр. № 1), де полишив серед усіх, що його знали, дуже теплі і милі згадки. Покійник накликав до найсвідоміших громадян своїй родинної місцевості завжди тепло ставився до всієї суспільної починань. Відішов від нас тихо, після майже несповна-річних страждань у твердих умовах таборового життя, непомітно, як і працював, залишавши глибокий біль у серцях усіх, хто знав його й кожен його працю. На превеликий жаль у похоронах його не могли взяти участі політичні спекулянти, старі, добрі знакомі покійника, крім купки друзів, про бітих нежданним горем за домовиною не було більше нікого, бо покійний був неконатий, не мавши часу навить на свої родинні справи. Помер покійник молодю, проживши 29 років життя. Недає чужа земля йому пером. Бічна ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ.

У С Я Ч И В А

Стіт. Прочитай і другим скажи.

Українче. Українко. Чи ти вже вилікував(ла) свій кривий хребет? Чи знаєш, що найбільша приємність це ходити на здорових ногах? Усякі дефекти хребта та ніг усуває українське кооперативне об'єднання із обмеженою кількістю безлічності

"Ортопедист"? як теж уділяє листовно усяких кураційних порад на відповідь залучити пошт. значок. Писати на адресу: РВБ-Ауербах-Мініх Іза.

Українко. Хочеш стати доброю матір'ю? Хочеш діловати здорове. як горішки покормити твоїх нащадків? Деяких практичних і дослідчених овгенічних порад уділить Тобі знава на терені Траху Акційна Сплка "Порада Матерей". Писати: Муніх, Фюріх шуле 9- Ст. д. гуртожиток.

1000 RM НАГОРОДИ дістане від мене хто подасть йому адресу адвокатської канцелярії п. Меценаса, д-а політичних наук Ярослава СПЕГЛЯНА ТА. Перед війною ординував у Львові маскаві зголошення слати на адресу: Ауербах під "Добросоленець"

Плачу кожну дну за новий оригінальний наголовок моєї нової збірки поезій. мелия я на серця дні назвати її "Гомоном серця", але відкоми останньо всяку літваттуру стали звати "Гомонами" мене примусив видавець змінити цей шовковий наголовок (мовляв це плягіят за цовенню усяких Гомонів душі, дівонів голови, дротів, барилки, кишок іт. п.

АТО ПОСВЯТИТЬСЯ ПЕРЕЧИТАТИ МОЮ ОСТАТНЮ ЗБІРКУ (ПРОЧИТАЮ ВЖЕ ЗРЕШТОМ НА КУР'її), ЩОБ ПІДШУКАТИ ЇЙ ВІДПОВІДНУ ПОЕТИЧНУ НАЗВУ, - ДІСТАЄ НА РУКУ В НАГОРОДУ ВСІА 30 МОЇХ ДАРОВИХ ПОІМІРНИКІВ (ДРУКОВАНИХ НА ТЯГЧОМУ ПАПЕРІ.) ЗГОЛОШУВАТИСЬ НА ПОСТЕ РЕСТАНАТЕ РЕГЕНСБУРГ ПІД: "ШЕВЧЕНКО № П"

СПРСТУВАННЯ

Оцею дорогою заявляю перед усім українським громадянством (а саме його демократичною частиною) і кожною та на еміграції як рівнож перед демократичними властями великих Західних та американських демократій що немаю нічого спільного із воєнними злочинцями () з 14-ої дивізії "Галиччя". Це здав на був я тої думки і виражував її скрізь і всюди, що це злочинна, зрадницька і квислінгівська організація, якій місце в Нюрнбергу. Так говорив я своїй дружині ще в 1941 р., як рівно ж і своїм дітям. Я змушений, через борючі підпенти згоди це заявити щоб не ширилася серед широких українських кілгані думки і не видали на мене там камінь, роблячи цим мені велику кльвду. З демократичним поважанням Остахсь

Мго. Ярослав Шитка
був. культ-освіт. референт

АТО ЗНАЙДЕ ЯКІСЬ УНІВЕРСАЛЬНИЙ СЕРЕДІАК, ЯКІ ВРІШТІ БУДІ БИ В СТАНІ ЗАСПОКОЇТИ НЕНАСИТНИЙ ГОЛОД УКРАЇНСЬКОГО ПОМОНЕНОГО, ЩОБ ІЗ ТОГО ЛЮДОУЯВИ ЗНАЙ ПРІМАРНИЙ ОБРАЗ КАНІСТРИ- БУДЕ ПОДАТИ НА НАГОРОДУ ПОБІА НА 2001 РІК.
Одверти слати на: Ауербад, Р-Е 24, Саге 12.

ЛОЧЕТЕ МАТИ МИЛІ ПАМ'ЯТІУ?

Портрети-карикатури виконує на замовлення і без артистичне ательє вол. Аозака Саге 12, Нров 00 2097 вхід темним оруддям коридором (не бере то на себе відповідальності, якщо собі атось там, голов, розлі"в.) остання бокса палляв. нічого боятися. згоди запев-аксемо, що не будете подібні на себе. Для тіснїого зв'язку поміж особок портретованок та виготованям портретом не забудете подати своє прїзвище

для підписання коштує всього дрібку терпцю підчас сеансу. Приносить лишень зі собою свог радирку.

ОБРАЗИ СЪЯТИЛ В УКР. СТИЛІ, ПИСЬМЕННИКІВ (з вусами і без) декоратції на сцену і за сценок, українські краєвиди зі старом зісохлою вербою (можна і із трьома соснами) та омотистом дорожок (на бажання можна і без) у всіа порах року та всіа бажання красках виконює посвідомо артист маляр Володимир Войтович (герой баталії на Штрадені.) Гомоси об'єктивної критики відмітили на лицах. У всіа портрети вираз глибокого трагізму, що глядача лапає за серце і промовляє до душі. Спішить набуті по цінал вайниччя. Спеція яльва зняжка перед кожночасним приділом ботюну. Підпирайте українське національне мистецтво.

ВЖЕ ВІДЧИНИЛО В НОВОМУ МОДЕРНОМУ ГРАЇТНОМУ БУДИВКУ ДИПЛОМАТИЧНУ ШКОЛУ ПОЛІТИЧНИА НАУК. Рівель західно-європейських університетів. вигляди під гаслом "Український Талейран" на всіа ґрунтовне українські та заґраличні політтеми ведуть фалеві сили Др. Микомир Ортинський (де Ортиничі) та Др. Микрослав Малецький (відсмія Штаатсман) - оба: Doktorer et magistrisri sciantiarum diplomaticarum et iurium politikarum

із Оксфорду, кембриджу, -їдня та Гарлем. на вигляди приносить з собою обон'язково дрібку терпелювості св. великомученика Іова і Слівник чужил слів (артца-варславське видання).

УВАГА .

УВАГА.

Чи ви вже чули? Нкраз появилася друком на книгарських полицях будністична новинка. Аматори можуть набувати за безцін у квітні-місяці дешевої книжки неопанені спомини з історії українських національних визвольних змагань, у боротьбі за волю зі всіми заїманцями і мико-ками, що лавнають налу землю,

нещасну неньку Україну останнього живого учасника, що чудом вирвався із смертельного пекла, лейтенанта корвети Української Чорноморської флотії (що перша вивісла синьожовтий прапор), сотника смертовосниа фризилрв Микити БОЙДУ на - п.н. " Серед с в и с т у к у л ь п о п і д н о г и т а г у к у ф а в с п а т р о н "

Засцнлукчи сцени з-під Бродів і Фе льдбаху (штурм на шльос.) Моро зять кров в жилал.

Спішіть набути.
Тактичний геніі. Мечувані подвиги.

ЧИ ЗАМ УЖЕ ВІДОМО?

Що на днях заложено перий український місіонарський чин під візаням святого Ігнатія льою ді і що він зробив вже перші крокі, вилонлукчи та рятукчи перед пекельним вогнем злчим потопауччі душі для української справи? Якщо б зайшла у вас потреба для такої місіійної праці звертайтеся листовно на адресу о. Проповідник-місіонар Любомир Чртинський У. С. В. Л. - під ключком " Ревіндікація" або під " Мерлому каділо".

ПТАНИ, СОРОЧИНЬКИ (верхні і спідні) ковнюці, підштанці, шкарпетки перу по цінал пріступних. Зна на "емічна і механічна пральня. згомошуватися на " аццен-юнкер дер резерва - ладжай" К. сотня.

О к а з і я. Поспішайте.

О с т а н н і д н і з и п р о д а ж і. Комплет. Найповніша збірка бікс, бікслят і коробок зі всіа американських раціі - мняю за папір осі.

" Шарко"

П Р О П А В б е з в і с т а м

о. канонік Т о м а ш і в с ь к и й Вийшовши з табору полонених в Авербасі ще в серпні 1945-го року. Х кишені мав ентлясунгштайн до Мюллену. Подаємо опис особи:

ріст: високий (околo 180 дм) літ при бл. 35, лице тоді було трохи відлаудле, закурений погляд і ангельсько-солодкий голос. Був тоді околo 50 кг. живої ваги (тепер мабуть більше.) Стурбована про дальшою долею українські старшини а Авербаху просять усіа хто бачив би особу по вище наведениа прикмет- подати віст ку.

" РвЕ, 24 "

На Часі. Під увагу усім, хто думає виїхати на еміграцію. Хто втратив надію навчтися чужим мов, звертатися за фаловими писменими і усними порадами до чот. Горбача (спеціальність англійська, російська та грузинська мови.) Гваранція запевнена, що зараз за другою лекцією відпаде йому олата.

УКРАЇНЦЕ, не спізнися. Хто ще не написав подання до Президента Трумана (через Міську Дирекцію Трамвайів у Мюллені) за звільнення з полону, може це вчинити коної пори дня. "ершенство маїт" нікс бум-бум-іароботен-компані", що іа зловили в кукурузі до війська по 1.8.1944. Поспішітья щоб не було запізно. Фахові подання в англійській мові виготовляє чотар Горбач - безкоштовно. Не забудьте принести лишень свого паперу.

ПОЛУКУБМО десятого партнера до Бріджа. "може так само бути аналь фаетом у цій культурній грі буде комплет маскаві згомошення очікувані на адресу: " Липайло-Тимкевич Офдц. Саге.

ХОЧЕТЕ мати успіх серед жінок (дівчат і замужніх?) - звернітья за листовною порадою до випробуваного фалівця в усяких амірних справах для дорослих і недорослих чотаря в л и м о в а. Плата за умовою. Ціни дешеві. Довголітня рутіна. Можна писати на посте рестанте під ключку " Федь із довгою фризурою". Дискретність запевнена.

СМЕРТЬ МАНЮШІ.

Лікуймо нашу кооперативну недугу. Домагайтеся скрізь ревізорів тільки з бухгалтеріально-ревізійної фірми "Тимкенич і С-ка" зі сталим осідлом у Яворові (цур цайт: Ауербал). Англійська невідповідність.

легче навчитися без тоуду англійської мови (кому на саміт мимові не залежить). насмадавши цшу купу англійських словників та самоучків у ліжку під подушку. інженер цегельський (писати через кейджполцай 2094)

Для домашніх господинь.

Усі серцеві недомагання, уробення фантазії, надії на віну, звільнення з табору та виїзд до Америки лікує новина "дела пенцилна Др. М. Д. Р. цегельський" (не мішати з інж.) у Маїже за безцін.

Українська жінко, хочеш знайти дорогу доя серця своєму чоловікові? К о р и с т а ї з нагоди. купи кулшарну новість поручника Кубашевського. "ЩО ВАРИТИ"? Меню на всі 365 днів року (у переступний рік на 366.) зі спеціальним углядженням англійського смаку. автор - старий рутенований 60-тилітній практик. Під ложною стравою подає докладна кальорійна вартість. до підручника долучено спеціальну фалову розвідку молодого радянського письменника (на Мурі виступає під псевдонімом Григуньо "чалевадний") Ларка під нагоможком: "Ще про ревансл..."

Цишка: меморіяли до Нью-Йорку, Мюлену, Франкфурту, Вашингтону та скарги до Івана Бога. Дипломованій записки з юридичною практикою нотар Др. Воляськй.

Списіть. купіть. не пожалісте.

ХТО ДАСТЬ ЗАКРИТИ? "Череповідак наймощні паролі про табак. О. Ака Фиставич Левіцький із Черезола Лижного.

То ли того не знаєте. Та ж то цілий Ярослав знає що через перстижеві морди Д-р (затямте собі це раз на завжди - не Мгр.) Миросьо Дуб, старший кавалер, стовп усього національного, громадянського життя на За, Перед-, над- і Під-сянні переніс свою адвокатську канцелярію до Ауербалу й ординує тут із трьома конципентами, вже від року на брід жовил партійкал у 12-му кеджі. Може так само в міру потреби перекладати усякі речі із англійського, французького (свостра непокаянка всі шість кляс разом з ним перйшла) Польського та російського на українське і навпаки. Серс запевнений. Го ж запам'ятайте: Др. Дуб-Авербаж

Обираю, скупую і перепродую найсвіжіші паролі. цікаві звертатися на адресу: Др. Тесляк -6-й кейдж. купимий товар оглядати на місці. Післішля рекламаций не углядяю. Перепроваджук фалові лікарські курадії, усубаччі есесіські т. зв. Охитгрупаі татування під палок. О. К. асистент Львів. Психіатрич. заведення (ли /90 Купльпаркова) останьо член Гал. Див. Рузж.

Друкарський чортик.

Повідомляємо укр. громадянство, що в долесенні про свято звільнення Укр. організацій 3-ю армією через недогляд саладача вкочалася помилка: а саме - пропущено; що учасники демонстрації крім портретів укр. письменників, вишивали штанив, застібати гарасьок та солон'яних капелюків матимуть ще в носі кльця з слонової кістки. Просимо ласкаво спржавити.

Задармо. Безплатно.

ТА Ж ЦІЛИЙ СВІТ ЗНАЄ, що вміти жити належить до мистецтва. американські консерви, папросли, сыр (proceaded cheese), товщі, яйця міняю за інші товари домашнього вжитку як: годинники на руку і кишениві), тютюн, солі, офіцерські чоботи, тощо. іскретність запевнена. Дорв'я. Солідність. Уміраювані ціни. Посереднича фірма "Ларко"

Уділяю безкоштовних порад кожному хто під руку навіметься, - як найк

ЧИ ВИ ВЖЕ ЗМІСТЕ ТАНЦЮВАТИ?

Молодий чоловіче, чи ви знаєте, що змінило модерного танку відчиняє сам двері до всіх дистигованих сальонів у краях на еміграції? Уже відчинені щоденні курси танків. Оголошуються до школи артистичних та модерних танків під керівництвом чет. Луцева. У програмі навчання - всі найновіші африканські танки, до танку живота й інших часті тіла включно. У перервах між танками дає лекції найвищої англійської вимови (лондонського сцену) та шпигерів. Запаси ще передвоєнні. Поспішайте, бо вичерпуються.

Числимо тільки на добру клієнтуру.

ГРАК СУМНІ, ДРАМАТИЧНІ, трагічні ролі (залежно від гумору і обставин) на чужій і своїй сцені. на добродійні цілі безплатно. Героїчний тенор-артист львівської все-українсько-національної опери.

Мирослав Сова-Малецький.

ПАМ'ЯТАЙТЕ, що смерть за плечима. Тому поспішайте залишити своїм дітям та українському народові заповідання. легалізувати їх можна в нотаріальній канцелярії М. С. Мала - Аурбака (давніше склали на збруччє). У годинах позаурядових кладу безкоштовні пасіянси (вивчені із зад дейського сонника моєї небабки бабуні) на тему: "Чи ми ще вернемося знову."

Увага. Ціна оголошень на цій сторінці: трохи нервів від кожного слова.